

GÖTEBORGS UNIVERSITET
INSTITUTIONEN FÖR SOCIALT ARBETE

”Och då måste han iväg, bort, ut liksom!”

En kvalitativ studie om uppbrotnsprocesser. Fyra kvinnors berättelser om kampen för att ta sig ur sina relationer med våldsamma män.

(Motherhood, Pablo Picasso)

Socionomprogrammet

C-uppsats

Författare: Alice Rossella Bertanzetti Faelu och Katrin Mosallanezhad

Handledare: Ninni Carlsson

Abstract

Titel: ”Och då måste han iväg, bort, ut liksom!”. En kvalitativ studie om uppbrottsprocesser. Fyra kvinnors berättelser om kampen för att ta sig ur sina relationer med våldsamma män.

Författare: Alice Rossella Bertanzetti Faelu och Katrin Mosallanezhad

Handledare: Ninni Carlsson

Våld mot kvinnor i nära relationer är en allvarlig och omfattande problematik som förekommer i alla länder världen runt, oavsett samhällsklass, etnicitet och religion. Mäns våld mot kvinnor utövas oftast på både fysisk, psykisk samt sexuell nivå. Konsekvenserna är förkrossande för kvinnan och det kan då vara nästan omöjligt för henne att bryta sig loss från förhållandet.

Syftet med denna studie är att *belysa vad som gör att en kvinna slutligen bryter upp ur våldets mönster och lämnar sin våldsamma man för gott. Vi vill särskilt granska vilka verktyg som gör att en kvinna får rätt förutsättningar till att återskapa maktutövningen över sitt liv.*

Studien bygger på fyra semistrukturerade intervjuer med våldutsatta kvinnor som har lyckats ta sig ut ur deras förhållanden med våldsamma män och befinner sig i olika stadier av deras process av att bilda ett nytt liv fritt från förtryck och tvång.

Vårt intresse har varit att jämföra vår empiri med grundläggande studier och teorier så som Enander & Holmberg (2004) om det starka emotionella bandet som byggs mellan en våldutsatt kvinna och den våldsamma mannen. Utifrån dessa studier och andra teoretiska utgångspunkter som till exempel begreppen ”makt” och ”empowerment”, har vi sammanställt vårt resultat.

Studiens resultat tyder på att rädsla, förlorat hopp och besvikelse samt synen på sitt moderskap är betydande faktorer för en kvinna i hennes beslut att bryta upp från våldets mönster. Verktyg som empowerment, företräderskap och hjälp används flitigt av kvinnorna för att bygga upp ett nytt liv fritt från våld.

Nyckelord: våld i nära relationer, rädsla, hopp, makt, företräderskap, hjälp, empowerment, uppbrottsprocess, moderskap

Tack!

Vi vill ta chansen att tacka alla personer som varit av så stor betydelse för uppsatsens utförande.

Först och främst tänker vi på våra intervjupersoner som ställt upp och öppnat sitt hjärta till oss med imponerande mod och ärlighet . Tack vare deras berättelser har vi lyckats uppnå vårt mål.

Tack till Rossellas man Sam för att han aldrig tvivlat på hennes förmåga att lyckas och har stöttat henne hela vägen, som vanligt! Detta arbete, så som många andra, skulle jag aldrig klarat utan dig!

Tack till Katrins familj för att de alltid har stått bakom henne och gett sitt ovillkorliga stöd!
Tack vare er ser jag inga hinder utan endast möjligheter!

Vi är även tacksamma för den tid Hugo spenderade på att läsa igenom vår studie medan vi återhämtade oss på stranden vid Gardasjön i Italien. Tack för givande feedback och kattpassning!

Vi uppskattar dessutom Stig Anderssons professionalitet och kommentarer när han granskade vår uppsats. Du inspirerar oss dagligen med ditt arbete i kampen mot våld i nära relationer!

Vi vill även tacka vår handledare Ninni Carlsson.

Innehållsförteckning

1. Inledning.....	1
1.1 Problemområde.....	1
1.2 Syfte och frågeställning.....	2
1.3 Avgränsning.....	3
1.4 Övriga begrepp.....	3
1.4.1 Våld i nära relationer och normaliseringsprocess.....	3
1.4.2 Kvinnojour.....	5
2. Tidigare forskning.....	6
2.1 Rädsla och isolering.....	6
2.2 Kärleksband och beroendeställning.....	7
2.3 Moderskap.....	8
2.4 Uppbrottsprocess/exitprocess.....	9
2.5 Sammanfattning.....	12
3. Centrala teorier och begrepp.....	14
3.1 Empowerment och makt.....	14
3.2 Företrädarskap.....	16
3.3 Hjälpt.....	17
4. Metod och material.....	18
4.1 Val av ansats.....	18
4.2 Litteratursökning.....	18
4.3 Insamlingsmetod.....	19
4.3.1 Urval.....	19
4.3.2 Urvalsprocess.....	20
4.3.3 Intervjuguide och intervjuförfarande.....	21
4.4 Bearbetningsmetod.....	21
4.5 Etiska övervägande.....	22
4.6 Kvalitetsaspekter.....	23

4.7	Förförståelse.....	25
4.8	Metodreflektioner.....	26
5.	Resultatredovisning.....	27
5.1	Presentation av informanterna.....	27
5.2	Betydande faktorer under uppbrottsprocessen.....	30
5.2.1	Rädsla.....	30
5.2.2	Förlorat hopp och besvikelse.....	31
5.2.3	Moderskap.....	32
5.3	Maktaspekten under uppbrottsprocessen.....	35
5.3.1	Männens maktutövning över kvinnorna.....	35
5.3.2	Kvinnornas maktutövning över sina liv.....	36
6.	Analys och diskussion.....	39
6.1	Betydande faktorer för att gå.....	39
6.1.1	Rädsla.....	39
6.1.2	Förlorat hopp och besvikelse.....	40
6.1.3	Moderskap.....	41
6.2	Att återigen utöva makt och inte återvända.....	41
7.	Slutsatser.....	44
8.	Referenslista.....	48
9.	Bilagor.....	51
9.1	Bilaga 1: Frågeformulär.....	51
9.2	Bilaga 2: Frågeformulär med underfrågor.....	52

1. Inledning

- Violence against women is perhaps the most shameful human rights violation, and it is perhaps the most pervasive. It knows no boundaries of geography, culture or wealth. As long as it continues, we cannot claim to be making real progress towards equality, development and peace.

Före detta Generalsekreterare för FN, Kofi Annan

1.1 Problemområde

Misshandel, och framför allt våld i nära relationer, är något som under de senaste åren blivit allt mer aktuellt. Våld i nära relationer är ett samlingsbegrepp för fysisk och psykisk misshandel, här ingår också sexualbrott, hot och ofredande (Brottsförebyggande rådet [BRÅ], 2002).

Våld i nära relationer definieras i ”Deklaration av avskaffande av våld mot kvinnor” (Förenta Nationerna [FN], 1993) som ”varje könsrelaterad våldshandling som resulterar i, eller sannolikt kommer att resultera i fysisk, sexuell eller psykisk skada eller sådant lidande för kvinnan, innefattande hot om sådana handlingar, tvång eller godtyckligt frihetsberövande, vare sig det sker i det offentliga eller privata livet” (FN, 1993).

Kvinnor kan utsättas för våld i många olika sammanhang och av olika typer av förövare. Ibland är det närstående eller bekanta och ibland är det okända personer av båda könen, som använder sig av våld. Våld i nära relationer består oftast av en växling mellan fysiskt, psykiskt och sexuellt våld och för det mesta ökar mannens dominans och kontroll över kvinnan gradvist i en såkallad normaliseringsprocess där våldet förblir en del av kvinnans vardag. Våldets konsekvenser är katastrofala för kvinnan och det kan innebära en successiv nedbrytning och ökande isolering. Det kan då vara väldigt svårt för kvinnan att bryta sig loss från förhållandet. I detta skede är kvinnan ofta ”handlingsförlamad” och det känns omöjligt för henne att orka lämna mannen. I många

fall försöker en kvinna att lämna mannen flera gånger innan det slutgiltiga uppbrottet (Holmberg & Enander, 2004).

1.2 Syfte och frågeställning

Problematiken ”våld i nära relationer” är ett välforskat område men vårt intresse ligger i att försöka leta fram eventuella nya inslag till ämnet. Syftet med denna studie är att *belysa vad som gör att en kvinna slutligen bryter upp ur våldets mönster och lämnar sin våldsamma man för gott. Vi vill särskilt granska vilka verktyg som gör att en kvinna får rätt förutsättningar till att återskapa maktutövningen över sitt liv.*

För att om möjligt besvara detta syfte ställs följande övergripande frågeställningar.

- Vilka är de mest betydande faktorer som gör att en kvinna som är utsatt för våld i nära relationer bestämmer sig att det är nog?
- Hur återskapar kvinnan maktutövningen över sitt liv och hur påverkar det hennes beslut att gå och inte återvända?

I vår första frågeställning vill vi förhoppningsvis få fram de olika faktorer som avgör att en kvinna gör slut på det våldet hon är utsatt för. Vi är intresserade av att veta vad som händer när hon går ifrån sin våldsamma man och vilka upplevelser hon uppger som mest betydelsefulla för hennes uppbrott.

Med den andre frågeställningen vill vi försöka lyfta fram det eventuella maktskiftet som sker i kvinnans liv efter uppbrottet. Med det vill säga att vi ska försöka fånga den eventuella process kvinnan påbörjar för att återfå maktutövningen över sitt eget liv. Vi är särskilt intresserade av att ta reda på vilka verktyg hon använder sig av för att försöka återigen utöva makt över sitt liv i den mån det går beroende på var i sin uppbrottsprocess hon befinner sig i. Förhoppningsvis kommer vi få svar på om och hur dessa verktyg bidrar till att kvinnan inte återvänder.

Vi lägger vår fokus på kvinnornas egna upplevelser om vad som får dem att bryta upp.

1.3 Avgränsning

I denna studie avgränsar vi oss till enbart heterosexuella parrelationer där kvinnorna är utsatta för våld i nära relationer av sina män. Vi har bestämt oss för att intervjua enbart kvinnor som har gått ifrån sina våldsamma förhållanden. Med det vill vi att kvinnorna ska ha en viss emotionell distans från de traumatiska händelserna som de upplevt i deras relation till männen och under deras uppbrottsprocess.

Eftersom vi har valt att ge kvinnornas version av vad som hänt dem, utesluter vi män-, barn- och myndighetsperspektiv. Vi vill fånga våra egna informanternas upplevelser av uppbrott från våld. Det hade varit intressant och viktigt att även titta på samkönade relationer, dock är det inte aktuellt för oss i denna studie på grund av tid- och resursbrist. Vår inriktning är inte heller att utgå ifrån det våld som benämns som hedersrelaterat våld.

1.4 Övriga begrepp

1.4.1 Våld i nära relationer och normaliseringsprocess

WHO (World Health Organisation, Världshälsoorganisationen) ger en bild av våld i nära relationer som omfattande "fysiskt aggressiva handlingar, psykisk misshandel, påtvingat samlag eller andra former av sexuellt tvång, och olika former av kontrollerande beteende så som att isolera en person från familj och vänner eller att begränsa tillgängligheten till information och hjälp."

Denna definition innefattar mycket mer än "bara" fysisk misshandel och synliga kroppsskador. Det gäller i stor grad utövning av makt och kontroll, påtryck samt kränkning och det är så vi förstår samt tillämpar begreppet "våld i nära relationer" i denna uppsats. I sin bok "Varför går hon?" (2004) förklarar Carin Holmberg och Viveka Enander att våld och maktutövning kan uttryckas på olika sätt. Huvudsakligen är det psykiskt, fysiskt och sexuellt våld som definieras i vår studie och i dessa

definitioner hittar man förklaring till olika typer av mannens våldutövning, såsom den ekonomiska kontrollen.

Holmberg & Enander (2004) använder sig av följande definitioner:

. **psykiskt våld:** det är samtliga handlingar som direkt eller indirekt hotar eller skrämmer kvinnan. Det handlar till exempel om verbala kränkningar och sexistiska benämningar, om försök att isolera henne ifrån omgivningen och hennes personliga nätverk, om ekonomiskt förtryck och förstörelse av kvinnans ägodelar. Mannen skämmer kvinnan inför andra och utpressar om att avslöja hennes privata hemligheter. Man kan inte glömma det stora hot som tillkommer kvinnan när mannen hotar att till exempel skada barnen eller att ansöka om ensam vårdnad.

. **fysiskt våld:** det delas upp i passivt våld och aktivt våld. Det aktiva innefattar alla former av våldsam fysisk kontakt som används med syfte av att kontrollera kvinnan och att utöva makt över henne. Det passiva går också ut över kvinnans hälsa men det handlar om indirekta handlingar såsom att förhindra henne att söka sig till sjukvård eller att hålla henne vaken om nätterna. Ekonomiskt förtryck tillhör denna typ av våld.

. **sexuellt våld:** det kan handla om tvång till samlag eller tvång till att göra eller titta på sexuella handlingar emot kvinnans vilja. Tvånget kan vara både fysiskt eller psykologiskt, genom att hota henne om att till exempel utsätta henne för mer misshandel.

Eva Lundgren har utvecklat och benämnt modellen ”*våldets normaliseringsprocess*” i sin bok ”Våldets normaliseringsprocess- två parter - två strategier” (1993) som förklarar hur en kvinna gradvis anpassar sig till mannens våld tills att hon ser våldet som något normalt i sitt liv. Lundgren förklarar hur processen börjar med uppvaktning, förälskelse och hur det successivt förändras till svartsjuka, kontroll, isolering och kränkning samt i många fall fysiska slag mot kvinnan. I detta skede kan en kvinna knappast välja själv om hon vill stanna eller gå ut ur förhållandet och behöver ofta hjälp för att ta sig därifrån.

Vidare har det uppmärksamats av Lundgren (1993) att det finns ett starkt känslomässigt band mellan mannen och kvinnan i en våldsam relation som gör det svårare att bryta. Det kan vara allt från kärlek till hat och medlidande gentemot mannen.

Rädsla och skuld, samt den internalisering kvinnan ofta gör eller den beroendeposition hon har, är otroligt starka känslor som också medverkar i att göra det svårt att gå. I vilket fall så blir detta kvinnans vardag och som många andra försöker man rättfärdiga sin vardag inför andra.

1.4.2 Kvinnojour

En kvinnojour består ofta av en telefonjour men många gånger även ett skyddat boende. Om en kvinna tar kontakt med en kvinnojour är det hon som bestämmer vad hon vill ha hjälp med. Det kan till exempel innebära assistans vid polisanmälan, rådgivning, stöd vid rättegång och kontakt med relevanta myndigheter. Kvinnan kan också få stödsamtal eller, om behovet finns, kan hon och hennes barn få en plats i boendet där de kan få hjälp av personal med rätt kompetens. Ofta är tiden på boendet begränsad beroende på överenskommelsen med socialtjänsten. Personalen har tystnadsplikt och en kvinna kan vara anonym i sin kontakt med juren.

2 Tidigare forskning

Introduktion

Många gånger är det svårt att förstå komplexiteten som ligger bakom problematiken ”våld i nära relationer” och framför allt att begripa varför en misshandlad kvinna ofta stannar kvar väldigt länge hos den våldsamma mannen. Det som är mest komplicerat är att begripa hur och varför det är så svårt för en kvinna att gå ifrån ett sådant förhållande och skälen till det ligger på många nivåer. Som vi redan har förklarat i inledningskapitlet, under centrala våldsbegrepp, skadas kvinnor både psykiskt och fysiskt av det våldet männen utövar men de som går lyckas på något sätt kämpa emot den totala förnedringen de upplever i förhållande. Genom en personlig process tar de sig ut ur våldets cirkel och bryter upp med den destruktiva mannen. Nedanför belyser vi aktuell kunskap om några grundläggande element kring kvinnors svårigheter och möjligheter att bryta sig loss från en våldsam relation och hur dessa grundbegrepp har undersökts av olika forskare.

2.1 Rädsla och isolering

Hydén (1995) skriver att rädsla för mannen och samhällets oförmåga att förstå kan införa maktlöshet hos kvinnan. Det kan göra att hon hellre väljer att stanna kvar i relationen eftersom hon är rädd för att bli ännu mer slagen. Hon är rädd för att inte kunna skydda sitt liv och sina nära och kära, så som barnen, husdjuren och den egna familjen. Rädslan för faran kan göra att kvinnan blir sin egna övervakare genom att hon inte släpper mannen ur sikte. Även Holmberg och Enander (2004) och senare Enander & Holmberg (2008) tar upp kvinnans rädsla för att någon annan ska bli skadad som en betydande faktor i uppbrottsprocessen.

Eliasson (1997) beskriver också rädslan som ett resultat av mannens våld och av känslan av att inte bli trodd av samhället. Hon förklarar vidare att mannens eventuella hot om att begå självmord kan göra att kvinnan bestämmer sig för att stanna kvar för att undvika en sådan tragedi. Med detta menar Eliasson att mannen kan till och med

använda sig av denna typ av hot för att hålla en kvinna under sin makt och utnyttja hennes känslor gentemot honom för att hindra henne från att gå.

Nordborg (2008) påpekar att ett uppbrott nästan alltid sker mot mannens vilja och då är det inte ovanligt att våldet eskalerar i samband med detta men även efteråt. Då kan det hända att kvinnan på grund av rädsla istället väljer att skjuta upp sitt beslut att gå. Men rädslan kan också ha en motsatt effekt som Hydén (1995) har tagit upp. Hon menar att rädslan för sitt eget liv kan ge en kvinna styrka att lämna mannen.

Holmberg och Enander (2004) hävdar att den kontrollerande isoleringen som mannen använder sig av har som syfte att avskärma kvinnan från hennes omgivning. Som konsekvens av detta hindras kvinnan från att kontakta sina vänner och anhöriga. På så sätt minskas hennes värld vilket ger utrymme för mannen att helt dominera hennes liv. Det i sin tur kan göra att kvinnan även isoleras psykiskt och får en stark känsla av ensamhet.

2.2 Kärleksband och beroendeställning

Banden mellan mannen och kvinnan i en våldsam relation är väldigt starka och de utsträcker sig i många olika sfärer, från den praktiska till den emotionella.

Lundgren m.fl. (2001) pratar om mannens kontroll över bland annat kvinnans ekonomi genom att vara den som ger henne pengar när han själv känner för det, oavsett hennes behov och förfrågan. Han utövar sin makt och gör det svårare för henne att överväga att lämna honom.

När det gäller det emotionella området finns det olika aspekter som återger möjliga orsaker till att kvinnan har det svårt att bestämma sig för att göra slut med sin man. En av dessa aspekter forskas av Eliasson (1997) och det handlar om att kvinnan ofta tycker att mannen behöver henne och hennes kärlek samt att han inte kan leva ett värdigt liv eller inte leva alls utan henne. Han kan till och med hota med att begå självmord. Enligt Eliasson (1997) är kvinnan inte helt passiv i sitt "kvarvarande" i förhållandet utan hon försöker bryta upp flera gånger trots den "traumatiska bindningen" hon har med sin man. Holmberg & Enander (2004) tar också upp i sin forskning det beroendeband som

skapas när en utsatt kvinna intalar sig själv att mannen behöver henne och att han inte kommer att överleva utan henne om hon ger sig iväg.

Holmberg och Enander (2004) tänker också på hoppet som den starkaste känslan som binder fast kvinnans kärlek till mannen. Hoppet är den faktor som gör att hon önskar att han ska ändra sig och att våldet ska upphöra någon gång. Detta gör att hon återigen satsar på sitt förhållande med honom och att hon på nytt dras in i ett emotionellt liv av svängningar mellan värme och kyla. Det är bara när hon tappar hoppet som hon kan inse att det är dags för henne att lämna honom och bryta sin beroendeställning med honom.

Hydén (1995) förklarar i sin undersökning att våldutsatta kvinnor känner en stark hopp om att våldet ska vara något avvikande. Hon förklarar att hoppet matas av att mannen ofta misshandlar kvinnan men ber om förlåtelse och försöker gottgöra henne för att vid ett senare tillfälle upprepa sina våldsamma beteenden. Denna växling mellan värme och kyla gör att hoppet för förhållandet blir svår att utplåna. Men Hydén påpekar också att kvinnan så småningom inser att drömmen om emotionell stabilitet inte kommer att uppfyllas och som konsekvens förlorar hon hoppet. Detta är en viktig vändpunkt i hennes uppbrott.

2.3 Moderskap

För en kvinna är känslan av moderskapet präglad av många kulturella representationer beroende på var hon är född eller har växt upp. Enligt Bergum (1989) avviker mödrars upplevelser av moderskapet många gånger från det romantiska idealet man får från samhället. Med det vill säga att den generella uppfattningen av moderskapet består av en nästintill ”super-mamma”. Många kvinnor internaliserar istället bilder av moderskap de dagligen ser runt omkring sig och använder dessa som grund till en ofta skarp självkritik.

Ingram & Hutchinson (1999) understryker att just denna bild som samhället har av den perfekta modern gör att mödrar antyds vara ansvariga till att älska, ta hand om och skydda sina barn med alla medel. När det handlar om en kvinna som är utsatt för våld i sitt förhållande anklagas hon många gånger för att vara dålig på att skydda barnen ifrån det direkta eller indirekta våldet mannen utövar. Även Björnberg & Kollind (2003)

påpekar att synen på moderskapet och på hur en mamma ser på sig själv och sin roll influeras stort av samhället. Avviker då en mamma ifrån denna föreställning möter hon starka reaktioner från omvärlden.

Hendersons (1990, 1993) och Humphreys (1995a, 1995b) studier visar att en kvinna som är utsatt för våld i en nära relation ibland har det svårt att fylla barnens grundläggande behov men att själva barnen kan vara en orsak till att hon antingen lämnar mannen eller till att hon stanna kvar, då barnens säkerhet är viktigast för henne.

Irwin, Thorne & Varcoe (2002) skriver att en misshandlad kvinna ofta ser på sitt moderskap på ett positivt sätt, trots att hon ibland känner osäkerhet i sin mamma-roll. Hon tror på sina egenskaper som mamma och sin kunnighet. Moderskapet kan ge kvinnan styrka att kunna lämna sin våldsamma man. Forskarna menar också att moderskapet kan vara en oerhört viktig faktor för att hon ska kunna behålla sin självkänsla på en rimlig nivå och att detta indirekt kan innebära att kvinnan tar ett beslut om att lämna mannen eller/och att inte återvända.

Irwin, Thorne & Varcoe (2002) fortsätter med att understryka hur starkt en misshandlad kvinna sammanbinds till fadern till sina barn och att det kan innebära att våldet upprepas till och med när hon har lämnat honom. Barnen förblir ofta en länk som kopplar kvinnan till den våldsamma mannen och på sätt och vis blir hon tvungen att fortsätta leva med hans oförutsägbarhet.

2.4 Uppbrottsprocess/exitprocess

Uppbrottsprocessen förklarar den tidsperiod många våldutsatta kvinnor går igenom innan de tar det slutgiltiga beslutet att lämna ett destruktivt förhållande. Fuchs använder sig av en generell uppbrottsmodell i boken "Becoming an ex" (1988) där hon delar upp uppbrottet i olika faser. Fuchs menar att de flesta människor någon gång i livet behöver gå ifrån en viss situation för att kunna gå vidare och utvecklas. Man vill kanske byta ett jobb man har haft i många år eller skilja sig från sin partner eller också byta religion. Detta kan innebära en rad "faser" man genomgår mer eller mindre medvetet och Fuchs beskriver fyra tydliga livsskedena som ska upplevas för att det ska kunna betecknas som

en *exitmodell* (Fuchs, 1988). Enander & Holmberg har i sin studie ”Varför går hon?” (2004) anpassat modellen till kvinnors uppbrott från våldsamma män.

Båda dessa studier har identifierat olika skeden som upplevs av en individ som vill bryta upp med någon specifik situation eller person genom att ändra sin roll. Men det är viktigt att poängtera att inte alla individer nödvändigtvis genomgår alla faser, att de kan upplevas i en annan ordning eller att de kan överlappa varandra. Det ser olika ut beroende på personens situation i helhet, det vill säga dennes bakgrund, nätverk, emotionella tillstånd och så vidare. Följande benämningar av dessa olika faser är tagna ifrån Fuchs studie men de har mycket i gemensamt med Enander & Holmbergs forskning. Därav har vi grupperat dem enligt nedan:

Fas I: Första tvivlen

Enander & Holmberg (2004) anser att denna fas omfattar den första perioden då kvinnan börjar tänka om när det gäller hennes val av partner. Hon börjar upptäcka brister hos mannen och att hon inte får ut något av förhållandet förutom våldet och kränkningen.

Fuchs (1988) beskriver detta skede som ett förstadium till själva uppbrottet tillsammans med fas II. Tvivlen börjar ofta smygande med en generell känsla av att något är fel och utvecklas gradvis till att individen klart kan specificera de saker som hon/han inte är längre nöjd med. Fuchs ger olika anledningar till varför man börjar tvivla på någon situation, bland annat nämner hon känslan av besvikelse och förändring i ett parförhållande eller specifika händelser som ändrar saker och ting på ett mer eller mindre drastiskt sätt. Denna fas kan ta den tiden individen själv behöver för att inse att någonting är fel men vanligtvis kan det ta från några veckors tid till flera år.

Fas II: Sökande efter alternativ

I det här skedet handlar det mycket om att kvinnan börjar få upp ögonen för nya alternativ i livet. Hon börjar väga för- och nackdelar i att lämna honom och att kunna bygga ett nytt liv för sig själv. Här börjar hennes närstående få ett utrymme igen och om responsen är positiv kan det innebära ett stöd i den fortsatta processen (Enander & Holmberg, 2004).

I Fuchs studie (1988) understryks att de alternativ man söker kan vara till stöd eller motstånd för en förändring, beroende på vad man kommer fram till. Med det menas att tvivlen antingen kan förstärkas eller försvagas av det man hittar när man börjar överväga olika valmöjligheten. När man dock har klart för sig vilka alternativ man har, börjar en process där individen jämför sina alternativ och överväger för- och nackdelar. Fuchs tar upp hur viktigt rollen den ”signifikanta andra” har i denna fas i sökandet efter möjligheter. Med det menar hon att en person som är osäker på sin roll på sätt och vis sänder ut signaler som fångas av närstående samt att detta speglas tillbaka på ett både positivt och negativt sätt. Om responsen är negativ kan uppbrottet stoppas helt men om responsen är positiv har man möjlighet att fortsätta sin utveckling.

Fas III: Vändpunkten

Kvinnan tar ett definitivt beslut. I vissa fall kan det vara ett livslångt beslut som kvinnan håller sig till, i andra fall är det bara temporära beslut. Det är viktigt att markera att det kan finnas flera vändpunkter i kvinnans liv innan den definitiva vändpunkten (Enander & Holmberg, 2004).

Fuchs (1988) urskiljer fem olika varianter av vändpunkter. Hon kallar dem för: ”*en särskild händelse*”, ”*droppen*”, ”*tidsrelaterade faktorer*”, ”*ursäkter*” och ”*antingen/eller alternativ*”. Med en ”*särskild händelse*” beskrivs ofta mer eller mindre symboliska tillfälligheter som är speciellt viktiga för personen. ”*Droppen*” förklarar en många gånger oviktig händelse som dock är den sista i en rad av negativa episoder och som gör att man når sin gräns. Med ”*tidsrelaterade faktorer*” menar Fuchs att i vissa fall har personen länge tänkt på att byta sin roll och att det då är dags för att det skall hända så snabbt som möjligt. ”*Ursäkter*” används också för att nå en vändpunkt i de fall där man använder en händelse eller en annan person som skäl till förändring. Slutligen kan man uppleva en ”*antingen/eller alternativ*” typ av vändpunkt när man befinner sig framför ett val av att antingen ändra sin roll eller att förfalla, förlora sig själv.

Fas IV: Att bygga en ex-roll

Här försöker kvinnan bryta gamla mönster och hitta en egen identitet. Det innebär både psykologiska, emotionella och fysiska förändringar samt praktiska. Hon försöker att bryta det känslomässiga bandet med mannen och hitta nya kretsar att röra sig i. Hon försöker hitta sig själv igen och att förstå anledningar till varför hon har stannat kvar hos

honom samt hans beteenden. En svårighet här kan vara att en misshandlad kvinna ofta ser sig själv som kränkt och förtryckt och det gör det svårare för henne att kunna ta avstånd ifrån våldet eller att få rätt typ av stöd (Enander & Holmberg, 2004). Vidare har Enander (2010) i sin sista studie påpekat hur en kvinna i denna fas ofta benämner sig själv som ”dum” för att hon kan uppleva att hon har tillåtit mannens våldutövning på henne samt att hon känner sig ha stannat för länge med honom.

Fuchs (1988) är tydlig när hon förklarar att en ny identitet ändå innebär att man alltid har att göra med sin gamla roll både på grund av att man fortfarande delar sitt liv med personer som är kvar i sina roller men även för att man delar sin nya roll med individer som i sin tur har lämnat denna roll bakom sig. Det är en svår process att bygga upp ett nytt ”själv” och samtidigt inte bli av med alla förväntningar, sociala relationer och värderingar man hade i sin gamla roll, de förblir en del av ett nytt ”jag”.

2.5 Sammanfattning

I början av vår sökning efter relevanta studier och litteratur till vår uppsats och dess syfte, hittade vi flera undersökningar av betydelse som förklarade och belyste de många aspekter av problematiken ”våld i nära relationer”. Vi har dock bestämt oss för att välja de studier vi tycker bäst representerar och beskriver de aspekter vi vill lyfta fram i denna uppsats. Vi känner att de tidigare forskning vi använder oss av här är tillräckligt omfattande för att inte behöva beröra flera undersökningar.

Vidare har vi märkt att det finns ganska lite litteratur som rör temat moderskapet och dess betydelse i kvinnors uppbrottsprocess i våld i nära relationer. Många studier betraktar barnperspektivet och barnets upplevelser av att vittna våld mot sin mamma medan andra beskriver mödrarnas erfarenhet av moderskap efter att de har lämnat sin våldsamma man. De undersökningar vi utgår ifrån med vår definition av moderskap i en uppbrottsprocess hittar sin grund i hälso- och sjukvården. Dessa studiers syfte är först och främst att utbilda sjukvårdspersonalen om bemötande av patienter som varit eller är utsatta för våld i en nära relation och hennes barn. Därefter känner vi att vår studie kan

bidra till att vidga kunskapen om ämnet och väcka tankar kring vikten av moderperspektivet i kvinnors uppbrottsprocess i våld i nära relationer.

Efter en genomgång av våra tidigare forskningar har vi inte kunnat hitta studier om hur en kvinna som slutligen bryter sig loss från en våldsam relation lyckas utöva makt över sitt eget liv igen. Vi är nyfikna på vilka verktyg kvinnan använder sig av för att skapa ny maktutövning över sitt liv. Vi undrar även på vilket sätt denna eventuella återskapade maktutövning är avgörande för att hålla sig ifrån den våldsamma mannen för gott. Vi hoppas att slutsatserna i vår uppsats ska kunna svara på dessa funderingar och lämna nya tankar för vidare forskning.

3 Centrala teorier och begrepp

I denna uppsats har vi valt att tolka våra empiriska resultat med hjälp av empowerment/maktteori, begreppen ”företrädarskap” och ”hjälp”. Nedan presenterar vi dessa teoretiska analysverktyg och i samband med varje definition beskriver vi kort hur vi kommer att använda oss av dessa modeller i förhållande till studiens analys av resultat i en senare del av uppsatsen.

3.1 Empowerment och makt

Inom det sociala arbetet som bedrivs idag används ofta empowerment i behandlingssyfte men begreppet kommer ursprungligen från den politiska och ekonomiska världen. På 1970-talet hade empowerment stort inflytande i den politiska rörelsen för att sedan utvecklas under 1990-talet till att även omfatta det sociala arbetet. Tack vare olika publikationer har många forskare, politiker och arbetare ute på fältet strävat efter att anpassa begreppet till att täcka nya arbetsområden inom beteendevetenskapen (Adams, 2003).

Robert Adams (2003, s 8) definierar begreppet “empowerment” som “ (...) *the means by which individuals, groups and/or communities become able to take control of their circumstances and achieve their own goals, thereby being able to work towards helping themselves and others to maximise the quality of their lives*”. I sin definition menar han att vägen till förändringen är minst lika viktig som dess mål och resultat för att ha möjlighet att få ett mer bestående utfall. Han lägger fokus på individers egna handlingar och förutsättningar i strävan efter att få tillbaka kontrollen och möjligheten att få bestämma över sina liv (Adams, 2003). Vi väljer att tolka Adams begrepp ”means” som hjälpmedel, tillvägagångssätt, tillgångar och resurser för att en individ ska kunna vara mer handlingskraftig i sitt liv.

För att bättre kunna förstå empowerment som verktyg för personlig utveckling måste man tydliggöra ett annat fundamentalt begrepp och dess starka samband med empowermentens teoretiska förklaring, det vill säga makt. Skau (2007) förklarar hur ordet ”makt” ofta väcker negativa bilder i våra tankar på grund av att vi ofta kopplar det med andra benämningar som till exempel ”maktmissbruk” och ”maktkamp”. Men enligt

Skau innehåller inte fenomenet makt nödvändigtvis en negativ värdeladdning. Hon använder sig av Max Webers definition av makt som beskriver det som ”(...) *möjligheten att få sin vilja igenom i en social relation, även i händelse av motstånd, oavsett vad denna möjlighet beror på*” (Skau 2007, s. 42). Ett obalanserat maktförhållande skapar naturligtvis konflikter och i kontroverser har parterna olika möjligheter att få sin vilja igenom (Skau, 2007).

Gaventa (1987) grundar sin definition av makt på den medvetenhetsnivå människor har av att vara utsatta för någon annans maktövning och han klassificerar dessa nivåer i tre dimensioner. Den första dimensionen ser individer som medvetna om det förtryck de lever under och att de är ganska aktiva med att försöka få maktförhållandet i balans igen eller med att få tillbaka sin egen makt. I den andra dimensionen kategoriseras personer som är splittrade mellan omedvetet och medvetet. De framkommer som ganska maktlösa och de är medvetna om det men deras medvetande leder dem ändå inte till att vara mer aktiva på grund av att de förväntar sig att misslyckas. Den tredje dimensionen är den som innefattar människor som är helt omedvetna av sin egen situation trots det uppenbara förtryck de lever under.

I vår undersökning ska vi ta i anspråk ytterligare en precisering av begreppet makt för att kunna tolka vårt empiriska resultat på ett ännu klarare sätt. Denna definition utgår ifrån att makten skapas i varje förhållande mellan individer men det sitter inte i personligheten (Foucault, 2002). Enligt Foucault är makten något som uppstår och utvecklas i mötet människor emellan och den är inte en egenskap man innehar. Detta gör att när individer träffas skapas det en styrkerelation mellan dem och att maktförhållanden ständigt ändras och utvecklas. På så sätt ser Foucault på makten som en process som påverkar individer på både den enkla relationsnivå och den bredare samhällsnivån. Härifrån kan makten betraktas som ett rörligt förhållande mellan olika styrkor som gör det möjligt för människor att ha en viss inflytande på andra och att utveckla sig i sina relationer.

I denna uppsats använder vi oss av Adams definition av empowerment för att analysera en kvinnas uppbrottsprocess i alla sina faser och tolka det beslut hon tar att bryta upp ur sitt förhållande med den våldsamme mannen. Med de maktbegrepp vi beskrev ovan kommer vi att granska maktspekter i de relationer som framkommer i resultaten mellan

en kvinna och hennes man och även hennes förhållande till sitt personliga nätverk. Alla de här begreppen gör det möjligt att tolka resultatet rörande informanternas personliga uppbrottsprocess när det gäller både mannens maktutövning över kvinnan och hennes egen kamp för att få tillbaka makten över sitt eget liv.

3.2 Företrädarskap

Payne (2002) anser att företrädarskap, också kallad ”advocacy”, ”(...) *strävar efter att representera de maktlösa klienternas intresse i förhållande till mäktiga grupper och sociala strukturer*”. Han menar att företrädarnas arbete ofta syftar till att hjälpa till och kompensera brister på resurser en människa har i en viss situation. Ju mindre resurser man har desto större behov har man av någons stöd. Om man till exempel inte har kunskap om sina rättigheter i ett visst sammanhang eller inte känner till hur man kan gå tillväga med ett visst problem, är det då oerhört viktigt att någon, i form av en professionell företrädare, hjälper till med detta. På så sätt ökar man möjligheten till lika förutsättningar när en situation av maktobalans uppstår.

Denna typ av stöd är baserad på någon form av serviceåtgärd för en människa i behov av hjälp men långt ifrån en enkel lösning. När det handlar om åtgärder är det tyvärr ganska lätt för en person att bli passiv i sin förändringsprocess. I de fall av serviceinsatser är det andra som tar över den aktiva delen i processen och som även tar bort delaktigheten från personen. Konsekvensen av detta är att man skapar beroende och passivitet. För att kunna vara positiv till personens empowerment och till individens autonomi och egenmakt måste en företrädare ha för mål att vilja göra mycket mer än att utnyttja socialförsäkringssystemet. Förstärkning och support av människors potentiella maktresurser måste vara huvudsyfte för en företrädare. I empowerment inriktar sig företrädarskapet mot att en individ ska växa och lära sig nya kunskaper i processens gång (Payne, 2002).

Vi tillämpar Paynes definition av företrädarskap för att belysa den rollen som myndigheterna, professionella figurer och övriga organisationer, som till exempel kvinnojourer, har i kvinnornas berättelse av sina beslut kring att gå.

3.3 Hjälp

Skau (2007) använder sig av begreppet ”hjälp” för att definiera de insatserna som en person kan få av professionella företrädare. Men ordet ”hjälp” är ganska svårt att definiera på grund av dess breda innebörd och Skau avgränsar begreppet till ”(...) handlingar som syftar till att en eller flera människor ska nå fram till en förbättring av sin hälsa och/eller livssituation (...)”. Hon tar sig också in i diskussionen kring att ordet ”hjälp” inte alltid motsvarar ordet ”åtgärd” . Det lägger olika värden på olika interventioner som görs av professionella gentemot individer som behöver stöd.

Enligt Skau är skillnaden i innebörden av begreppen ”hjälp” och ”åtgärd” orsaken till de resultat hjälpen kan nå. Med en hjälpinsats krävs det att mottagaren önskar att bli hjälpt, medan för en åtgärd räcker det ofta att behovet finns och tydligt syns av de som har makten för att ingripa. Viljan och önskan är fundamentala i en förändring trots att det ibland krävs en åtgärd först för att känna längtan efter en förändring.

I denna uppsats har vi valt att använda oss av Skaus förklaring av begreppet ”hjälp” som en subjektiv definition av stöd så som våra informanter har uppfattat det i deras egen historia. Vikten ligger på hur de upplever den hjälp de har fått från bland annat sina egna nätverk.

4 Metod och material

4.1 Val av ansats

En undersökning som har en kvalitativ forskningsansats har som syfte att begripa respondenternas individuella och subjektiva erfarenheter om det ämnet en forskare vill utforska (Larsson, Lilja & Mannheimer, 2005). Eftersom vi ville fånga våra utsatta kvinnors egna upplevelser kändes det naturligt att använda sig av en kvalitativ ansats. Inom den kvalitativa ansatsen finns olika metoder som hjälper forskaren i dennes granskning. Den deduktiva ansatsen förklarar att forskaren skapar en bild av verkligheten från redan existerande teorier som kommit fram under teoriarbetet. Under empirin granskas en viss verklighet och jämförs med teorin. Med induktiv ansats utgår forskaren ifrån sina egna uppfattningar och tolkningar och sedan skapar empirin utifrån detta. En kombination av dessa två ansatser skapar en abduktiv metod (Patel & Davidsson, 2003). Ansatsen i vår studie är abduktiv då vi kombinerar både deduktiv och induktiv metod. Tack vare denna abduktiva forskningsansats har våra teorier och resultat kunnat avspegla och influera varandra. Detta har gjort att vårt huvudämne har kunnat belysas på ett mer genomgripande sätt.

4.2 Litteratursökning

Vi började vår litteratursökning genom att granska litteraturutbudet vi har haft tillgång till på våra arbetsplatser. Utifrån det har vi fått inspiration till att leta vidare på databasen GUNDA, med sökord som ”våld i nära relationer” och ”uppbrottsprocessen”. Sedan sökte vi i Libris för att hitta relevanta begrepp som närmare definierade vårt ämne, vilket resulterade i att vi valde specifika och grundläggande referensforskningar samt artiklar.

En viktig aspekt av vår uppsats baseras på moderskapets inverkan i uppbrottsprocessen. Ovan nämnd litteratursökning gav oss enbart generella referenser som inte kunde täcka vårt syfte. Vi valde då att testa databasen PubMed i vår strävan efter mer specifika vetenskapliga studier om moderskapet relaterat till våld i nära relationer. Där hittade vi

några internationella studier om ämnet som egentligen var ämnade för sjukvården. Dock gav dessa studier oss en tillräckligt bra grund för att kunna tolka våra respondenters berättelser samt lämna utrymme för att kunna dra egna slutsatser.

När vi blev färdiga med vår litteratursökning hade vi en stor mängd studier som effektivt beskrev det vi ville få fram i vår uppsats genom våra frågeställningar. Vi har begränsat antalet forskningar till de få studier som vi tycker är mest relevanta och som vi tycker även inkluderar de undersökningar vi valde bort. Detta gäller både det teoretiska kapitlet samt tidigare forskning. Vi gjorde en tidsmässig gränsdragning vid 1988 då Fuchs forskning om exitprocessen fortfarande är den grundläggande studien man använder sig av när man forskar om uppbrottsprocess i våld i nära relationer.

4.3 Insamlingsmetod

Fyra intervjuer har genomförts i en tidsintervall på tre veckor med tre kvinnor som har valts genom kvinnojourer och en fjärde genom bekantskap. Tidsintervallen för intervjuerna varade mellan en och en halv timma till två timmar inklusive de pauser som kvinnorna önskat. Vi har bestämt oss för att använda kvalitativa semistrukturerade intervjuer för att få en tillräckligt bra samling av information som på ett explorativt sätt beskriver de olika kvinnornas upplevelser och erfarenheter (Kvale & Brinkmann, 2009).

4.3.1 Urval

Tre av våra fyra kvinnor har vi nått genom två kvinnojourer medan den fjärde är en bekant till en av oss. Vi har valt att enbart intervjua kvinnor som kan uttrycka sig på svenska utan tolk. Kvinnorna ställde sig mycket positiva till att delta i studien eftersom de ville förmedla sina erfarenheter till andra kvinnor samt bidra till forskning.

Vi har haft två bortfall av respondenter där den första inte svarat på inbjudan till att delta. Den andra kvinnan har inte fått den officiella information vi sänt ut till alla informanter några dagar före intervjun. Därmed beslöt vi oss för att skjuta på intervjun. Dessvärre avböjde kvinnan att delta vid ett senare tillfälle på grund av tidsbrist.

Vi har valt att koncentrera oss på myndiga kvinnor som har brutit upp ifrån en våldsam man. Eftersom vi hade som syfte att även belysa moderskapets eventuella inflytande i uppbrotsprocessen är det viktigt att påpeka att en av kvinnorna inte har barn. Det kvinnorna hade gemensamt var att de alla hade kommit ut ur ett våldsamt förhållande.

Eftersom uppsatsämnet är känsligt har det varit tidskrävande och svårt att hitta nya respondenter. På grund av tidsbrist har vi begränsat oss till enbart fyra informanter men vi anser dock att det är ett tillräckligt antal för att nå vårt syfte.

4.3.2 Urvalsprocess

Eftersom vi ville belysa de misshandlade kvinnornas perspektiv i uppsatsen började vi ganska snart att planera hur vi skulle kunna komma i kontakt med kvinnor som kunde tänka sig att dela med sig av sina erfarenheter .

Då vi känner personal på olika kvinnojourer i Sverige tänkte vi ta kontakt med några kvinnor som varit eller är i kontakt med dessa jourer. Med hänsyn till att detta kunde innebära svårigheter på ett etiskt plan valde vi istället att försöka nå kvinnor genom att gå ut med en annons. I annonsen beskrev vi studiens syfte och tillvägagångssätt. Vi satte upp annonserna i olika offentliga miljöer. Vi fick dock ingen respons inom vår förbestämda tidsram på en vecka. Då valde vi istället för att begränsa vårt urval genom att söka respondenter via vår första tilltänkta plan. Våra kontakter, som består av personal på kvinnojourer, hittade intresserade kvinnor som ville delta i vår studie. Personalen delade ut skriftlig information om forskningen till de kvinnor som redan lämnat sina våldsamma män men som fortfarande var i kontakt med jourerna. Kvinnorna fick möjlighet att nå oss via mejl eller telefon för att bestämma tid och plats för intervjun samt för att få information om intervjuförfarandet och de etiska aspekterna av studien. En av våra fyra informanter hittade vi genom bekantskap. Hon fick samma information som resterande kvinnor.

4.3.3 Intervjuguide och intervjuförfarande

Vårt frågeformulär (*bilaga 1*) består av öppna frågor, detta för att vi ville ge respondenterna en möjlighet att berätta fritt om sina upplevelser. En möjlig begränsning av denna metod är att frågestyrningen i en semistrukturerad intervju med en utsatt kvinna kan innebära maktobalans. Som forskare är vi tvungna att vara uppmärksamma på hur respondentens perspektiv av verkligheten ser ut (Kvale & Brinkmann, 2009). För att kunna ge lämplig verbal och icke-verbal feedback till respondenterna och för att ställa rätt typ av frågor hade vi föreberett en intervjustrategi där vi använde oss av underfrågor (*bilaga 2*). Detta hjälpte oss att se eventuella svarsmönster från respondenterna och gav oss en möjlighet att tolka dessa på ett genomtänkt sätt (Larsson, Lilja & Mannheimer, 2005).

I början av vår intervjuprocess övervägde vi att använda oss av tolk i samtal med de kvinnor som inte är etniskt svenskar men detta uteslöt vi dock för att undvika andrahandsinformation. Vid intervjuerna har vi använt oss av en mp3-spelare och frågat om lov att spela in. Vid intervjutillfällena var det upp till kvinnorna att bestämma antal intervjuare som skulle närvara och detta varierade vid olika intervjuer. Vi hade dock förbestämda roller där en av oss ställde frågorna och en av oss antecknade delar av berättelsen samt den ickeverbala kommunikationen.

4.4 Bearbetningsmetod

När en forskare tolkar en text utgår denne från sina egna tankar och idéer, förklarar Kvale & Brinkmann (2009). Därför är det grundläggande för en forskare att motivera sitt val av material och metod. De poängterar att en undersökare alltid har en viss förförståelse för sitt ämne som gör att denne analyserar sin empiri utifrån en viss tolkning. Förförståelsen består av någon form av kunskap kring ämnet och om man saknar detta kan man heller inte förstå själva temat. Denna kunskap kan även hjälpa en läsare att uppfatta olika aspekter men den kan också påverka tolkningen av materialet. Det vill säga att risken är stor att man lägger in för mycket av sina egna värderingar under processens gång. Detta hermeneutiska synsätt har vi använt oss av i vår studie när

vi bearbetat och analyserat materialet. Nedan beskriver vi hur vi har hanterat detta material.

Så fort vi blev klara med våra intervjuer påbörjade vi transkriberingen. Den genomfördes inom loppet av en vecka efter sista intervjun. Vi skrev ner allt som sades av kvinnorna inklusive deras skratt och pauser. Dessutom antecknade vi våra egna intryck av deras kroppsspråk och rösttoner. Språket har inte korrigerats av respekt för kvinnorna och den känsloladdning de har lagt i sina egna ord.

Vårt första steg i bearbetning av de transkriberade intervjuerna har varit att gå igenom texten och plocka fram olika gemensamma teman utifrån våra frågeställningar. Sedan grupperade vi delar av intervjuerna under dessa teman för att efter några dagars paus återigen läsa igenom dem. Detta gjorde vi för att kunna få lite avstånd från våra egna tolkningar och för att kunna se materialet med nya ögon. När vi tog upp arbetet igen bestämde vi oss för att anteckna olika referenser från tidigare forskning bredvid texten. Direkt efter gjorde vi samma sak men denna gång med våra teoretiska analysverktyg. På så sätt kunde vi plocka fram viktiga citat som vi använt oss av i resultat- och analyskapitlet.

Vidare i resultat- och analyskapitlet har vi kategoriserat dessa citat under begrepp från teorikapitlet samt tidigare forskning. Analysen är genomförd utifrån de grundläggande studier samt teorier som vi har valt och som beskrivs i senare kapitel.

4.5 Etiska överväganden

När man påbörjar en forskningsprocess måste man ta hänsyn till de etiska kraven som ställs av Vetenskapsrådet.

Det första kravet som Vetenskapsrådet ställer är *informationskravet*, det vill säga att respondenter som deltar i en studie skall noggrant informeras om forskningens syfte och att deras medverkan baseras på frivillighet (Vetenskapsrådet, 2008). Vi har uppfyllt informationskravet genom att vi informerade forskningsdeltagarna samt uppgiftslämnare om den aktuella undersökningens syfte. Vi upplyste våra respondenter om deras uppdrag i studien samt om vilka villkor som gällde för deltagandet. Vi

betonade även frivilligheten i deltagandet samt respondenternas rätt att när som helst välja att avbryta sitt deltagande i studien.

Kravet angående *samtycke* innefattar att samtycke till intervjun skall inhämtas innan intervjun sker. Med detta krav menas att deltagandet skall grunda sig på absolut frivillighet. Respondenten har rätt att avbryta när som helst eller välja att inte svara på vissa frågor utan att behöva ange anledningar och utan att det innebär negativa konsekvenser (Ibid.). Ett skriftligt samtycke inhämtades från både uppgiftslämnare och forskningsdeltagare. Inga deltagare var under 18 år. Vi föredrog att inhämta samtycke i en skriftlig form eftersom vi ansåg att det kändes säkrare för kvinnorna, då vissa utav dem fortfarande befann sig i fara.

Det tredje etiska kravet rör informanternas *konfidentialitet* (Ibid.). För att uppfylla detta har vi tagit bort deras personuppgifter i samband med transkribering och annan information har ändrats till fiktiva uppgifter för att ta bort eventuella risker till identifiering.

Det fjärde etiska kravet är att informanterna skall vara medvetna om *hur materialet kommer att användas* (Ibid.). Intervjuerna har endast använts i detta specifika sammanhang och kommer att förstöras efter det att arbetet är avslutat. Alla informanterna informerades om detta innan intervjun påbörjades. Vi har även informerat dem om att uppsatsen eventuellt kommer att spridas via Internet.

När det gäller vårt beslut att inte använda tolk frågade vi kvinnorna om det skulle vara ett problem för dem men samtliga informanter svarade att det inte var det.

4.6 Kvalitetsaspekter

För att kunna granska vår undersöknings giltighet och dess vetenskapliga kvalitet på ett kritiskt sätt presenterar vi i kommande stycke en redogörelse av såväl uppsatsens styrkor som svagheter utifrån *generaliserbarhet, validitet* och *reabilitet*. Inom kvalitativ forskning handlar detta om att beskriva hur man har samlat in och bearbetat sina data. Det viktigaste som forskare är att man är medveten om sin egen förförståelse om det fenomen man undersöker. Detta för att inte över- eller underskatta viss information man

får ifrån sina respondenter. Med det vill säga att en forskare måste urskilja sin egen upplevelsevärld från den man intervjuar (Larsson, Lilja & Mannheimer, 2005).

Med *validitet* menas enligt Kvale & Brinkmann (2009) att man verkligen tar reda på det som ämnas undersökas. De skriver att validiteten påverkas under hela uppsatsen och det innebär att forskaren hela tiden bör förhålla sig kritisk till all form av eventuell påverkan på resultatet och analysen i sitt arbete. Vi vill här nedan framhäva några validitetsaspekter som kan vara viktiga för våra läsare att känna till.

De frågeställningar vi använt oss av är skapade utifrån vår förförståelse och den tidigare forskning som finns om ämnet ”våld i nära relationer”. Dessa frågeställningar gav oss en bra grund för insamling av det data vi avsåg undersöka. De teoretiska begrepp och övriga forskningar vi har valt att använda oss av har på ett bra sätt fungerat som verktyg i vårt analyskapitel. För att öka validiteten och för att undvika påverkan på de svar vi fått i samband med våra genomförda intervjuer, har vi inför våra respondenter förklarat att vi inte lägger någon värdering i om deras svar på något sätt skulle vara negativa i de fall då de beskriver sina upplevelser i mötet med exempelvis kvinnojourer. I vår undersökning har vi försökt att öka validiteten genom att vi, oberoende av varandra, har gått igenom varje intervju samt att vi under intervjutillfällena bad våra respondenter att utveckla de resonemang vi inte förstod. Det som kan ha inverkan på validiteten i vår uppsats är att det är ett mycket känsligt ämne vi undersöker och detta kan leda till att vissa delar av deras upplevelser kan vara svårare att prata om.

Reliabilitet innebär att de resultat man kommer fram till skall vara möjliga att upprepa. Med det menar Kvale & Brinkmann (2009) att detta krav är orimligt att kunna ställa på forskning som grundar sig på kvalitativa intervjuer då samtal personer emellan är beroende av den kontext dessa befinner sig i. I de studier där man använder sig av kvalitativ ansats är intervjuaren och den tekniska utrustning som används viktiga ”instrument”. För att få ett resultat är det viktigt att båda dessa fungerar på ett tillförlitligt sätt (Kvale & Brinkmann, 2009). Andra forskare kommer inte att ha möjlighet att på nytt sätt genomföra en liknande studie som den vi har gjort, då en del av det vi undersöker är kvinnors egna uppbrottsprocesser. Då vi använt oss av en mp3-spelare med god ljudupptagningsförmåga har vi även på detta sätt kunnat öka reliabiliteten i det transkriberade materialet.

Generaliserbarhet inom kvalitativ forskning handlar om att försöka fastställa ”det vanliga”, ”det typiska”. En forskare försöker hitta en koppling mellan studiens resultat och det allmänna i samhället (Ibid.). Kritiken till denna metod är att kvalitativa forskningar omfattar ofta för få intervjuer för att kunna generalisera på samhällsnivå. Vi har genomfört fyra intervjuer med kvinnor i olika åldrar, med eller utan barn, som har lämnat våldsamma relationer. I vår analys framkommer det olika orsaker till att en kvinna lämnar en våldsam relation. I vårt fall tänker vi på definitionen av generaliserbarhet i kvalitativa studier enligt Seidman (1991) som anser att läsaren själv kan återkoppla intervjuernas berättelser till sin egen verklighet och på så sätt skapa en förståelse för studien. Generaliserbarhet ersätts av en trovärdig identifiering av läsarens erfarenheter och livsmönster. Med andra ord är det inte antalet kvalitativa intervjuer som är av vikt utan innehållet i berättelserna.

4.7 Förförståelse

Enligt Kvale & Brinkmann (2009) är det väldigt viktigt att forskarens förförståelse förklaras tydligt så att det blir enklare för läsaren att tyda dennes utgångsvinkel. Nedan beskriver vi lite om oss själva och om hur vi såg på vår studies syfte.

Rossella kommer från Italien och har bott i Sverige i drygt åtta år. Hon har gått socionomprogrammet i sitt hemland och därefter har hon arbetat i nio år med sexuellt utnyttjade barn samt kriminella ungdomar. Här i Sverige sitter hon i styrelsen på en kvinnojour och arbetar som jourkvinna. Hennes erfarenheter gör att hon brinner för ämnet våld i nära relationer och ville forska om det.

Katrin är en kvinna som har rötter från Iran och har bott i Sverige i 25 år. Hon arbetar som kurator på ett stödcenter för våldutsatta kvinnor och sitter även i styrelsen på en kvinnojour. Där kommer hon dagligen i kontakt med våldutsatta kvinnor och barn vilket har medfört ett intresse för att forska vidare om problematiken ”våld i nära relationer”.

Utifrån våra erfarenheter och kunskap trodde vi att våra informanter skulle ange bland annat rädsla för sitt liv som anledning till att bryta upp. I de fall vi skulle träffa kvinnor med barn tänkte vi att vi skulle höra att moderskapet hade påverkat dem i deras beslut.

Vi visste dock inte riktigt om det skulle vara en inverkan på att stanna eller att gå. Vi hade en tro på att de även skulle uppge deras upplevelser av stödinsatser som de fick av professionella. Enligt våra erfarenheter av myndighetskontakter i vårt arbete, förväntade vi oss att dessa stödinsatser skulle upplevas som besvärliga och otillräckliga.

4.8 Metodreflektioner

Vi vill spendera några ord med att beskriva våra känslor kring vår metodprocess och det vi upplevde. Det har varit väldigt givande att få träffa dessa kvinnor som informanter och inte bara som hjälpsökande så som vi är vana vid. De har varit otroligt modiga i att berätta om sina liv med våldsamma män och deras kamp för att ta sig därifrån. De har blottat sig och litat på oss. Vi är väldigt ödmjuka och tacksamma inför detta.

Genom transkriberingens gång har det varit särskilt intressant att få uppleva mönster i deras berättelser och kunna använda dem till att nå vårt mål.

5 Resultatredovisning

I följande kapitel presenterar vi en sammanställning av våra informanter för att läsaren skall få en bättre förståelse av empirin. Därefter följer en redovisning av resultat utifrån olika teman som lyfts fram från vår frågeställning samt de teoretiska begrepp och tidigare forskning som beskrivits i kapitel två och tre.

5.1 Presentation av informanterna

Fyra kvinnor har deltagit i vår studie och bidragit med sina erfarenheter av det våld de utsattes för i sina relationer med deras våldsamma män.

Jennie är en ung och högutbildad kvinna utan barn som har bott i Sverige i mindre än två år. Hon har lämnat sin våldsamma man och bor på en kvinnojour. Jennie berättar att sedan första dagen av deras äktenskap har hon varit utsatt för grov psykisk och fysisk våld som har lämnat permanenta fysiska skador på henne. Första gången hon vågar prata om det hon är utsatt för är med en SFI lärare och en klasskamrat. Dock är hon fortfarande livrädd för att någon skall försöka hjälpa henne och på så sätt reta upp hennes man ytterligare. Därav vågar hon inte ta emot deras hjälp. Våldet börjar eskalera och grannarna blir mer misstänksamma. En kväll efter en grov misshandel blir polisen tillkallad till Jennies hem som hon delar med mannen och hans föräldrar. Polisen hittar henne i ett mörkt sovrum, svårt skadad och blodig. Svärföräldrarna och mannen förnekar brottet men försöker att hindra henne från att berätta genom att hota henne på deras hemspråk. Polisen hittar en ensam stund med henne där hon blir tillfrågad om hon behöver hjälp och hon svarar ja. Hon blir omedelbart omhändertagen och efter en kort vistelse på sjukhuset förs hon till en kvinnojour. Makens misshandel pågår i cirka ett och ett halvt år innan hon vågar ta emot hjälp. Jennie saknar uppehållstillstånd och kämpar dagligen för att få stanna i Sverige. Idag har hon skyddad identitet och kvarskrivning på grund av att hennes man fortfarande letar efter henne.

Diana är en högutbildad kvinna som har bott i Sverige i flera år. Hon kommer till Sverige via anknytning till sin man och har förhoppningar om att få leva ett minst lika

bra liv som det hon hade i sitt hemland. Han blir snabbt ohjälpsam och utesluter henne från sociala sammanhang. Isoleringen fortsätter när han börjar dricka och missbruka narkotika. Hon kan inte använda sig av sin utbildning eftersom han ständigt är i behov av hennes arbetskraft när han gång på gång öppnar företag som går i konkurs och även skuldsätter henne. De har ett barn tillsammans. Diana beskriver att hon främst varit utsatt för psykisk misshandel men även fysisk. Detta pågår i nästan sex år. Vid ett tillfälle när han kommer hem och är våldsam blir polisen tillkallad av henne. De för bort honom och hon blir informerad om att han var påverkad av narkotika. Kort därefter bestämmer hon sig för att slänga ut honom ifrån deras gemensamma hem och söka hjälp på en kvinnojour. Hon har idag permanent uppehållstillstånd och läser en vidareutbildning på högskolenivå. Hon har nu gemensam vårdnad om barnet.

Petra är en svensk kvinna och har ett barn med sin våldsamma före detta sambo samt ett barn med sin nya man. Petra berättar att hon misshandlades psykiskt men även fysiskt samt levde under kontinuerligt hot under sitt första förhållande. Kort efter att hon inleder förhållandet med den våldsamma mannen bestämmer hon sig för att lämna honom på grund av hans konstanta hot och förtryck mot henne. Hon upptäcker att hon är gravid med hans barn och känner sig ensam inför föräldraansvaret. Hon ger honom och sig själv en ny möjlighet till att bygga upp en ny familj för att ge barnet en pappa. Hans beteende förbättras inte och våldet eskalerar till att hon även blir fysiskt misshandlad under graviditeten. Petra gör återigen slut med honom men behåller gemensam vårdnad och umgängesrätt. Detta utnyttjar han för att komma åt henne i cirka 15 år, till och med när hon bygger upp en ny familj. Hon går nu en utbildning på universitetet och har ensam vårdnad om barnet.

Johanna är en medelålderskvinna med två barn och de bor idag på en kvinnojour. Hon är högutbildad, arbetar och har bott i Sverige i många år. Johanna förklarar att hon varit utsatt för både psykisk och fysisk misshandel i cirka tio år. Våldet eskalerar gradvis med åren. Johanna känner sin man sedan barndomen och beskriver sitt förhållande med honom som normalt till en början. De upplever mycket tillsammans eftersom de är med om ett krig där de separerades och förlorade sitt första gemensamma barn. De återförenas och flyttar till Sverige där de skaffar barn genom IVF, då deras psyke är så pass skadad efter trauman att de inte längre kan få barn på ett naturligt sätt. Johanna berättar att problemen börjar några år efter i samband med hans ökade

alkoholkonsumtion och intresse för andra kvinnor. Den sista episoden i deras våldsamma relation börjar när han skall köra barnen till aktiviteter och tar med sig älskarinnan som väntar i bilen utanför deras hem. Johanna väntar till att mannen återvänder hem utan barnen för att konfrontera honom. Diskussionen fortsätter på kvällen då barnen är hemma igen. Mannen blir våldsam och slår henne medvetslös. Det äldsta barnet väcker henne och hon ringer då polisen. När polisen kommer fram ångrar hon sig och vill inte längre anmäla honom. På natten börjar hon må dåligt och tar sig in till akuten och får diagnosen hjärnskakning. Hon känner behovet av att återhämta sig och åker till några vänner under några dagar. Därifrån får hon reda på att älskarinnan flyttat in i Johannas och hennes mans gemensamma hem och bestämmer sig för att åka hem, hämta barnen och ta sig till en kvinnojour. Hon är idag i en skilsmässoprocess med barnens far och kämpar för att få ensam vårdnad om barnen.

5.2 Betydande faktorer under uppbrottsprocessen

5.2.1 Rädsla

Några av våra informanter beskriver hur de har haft en konstant känsla av rädsla dels innan deras uppbrott ifrån sina våldsamma män men även under hela uppbrottsprocessen. De förklarar sina upplevelser av våld på helt olika sätt och berättar om olika händelser. Vi kan dock skilja mellan deras känsla av rädsla beroende på vilken fas i förhållandet de befinner sig i, det vill säga innan samt under och efter uppbrottet. Jennie är den av informanterna som känner mest omfattande rädsla medan Diana verkar vara rädd i vissa specifika sammanhang, till exempel när hennes man kommer hem drogpåverkad och hotfull.

Jennie berättar att hon upplever en varaktig rädsla under alla faser i sitt uppbrott, det vill säga under sitt förhållande men även efter uppbrottet. *Först* vågar hon inte avslöja sin situation för någon eftersom hennes man ständigt hotar och slår henne. Då polisen dyker upp är hon till en början rädd för dem men när hon inser att de är där för att hjälpa henne vågar hon följa med dem. Tiden *efter* polisingripandet beskriver Jennie som skräckfylld då hon hela tiden måste hålla sig gömd. Hennes tillvaro är så pass begränsad att hon måste eskorteras av personal på kvinnojouren vart hon än ska. Även inför sin framtid beskriver hon rädslan som huvudkänslan:

”Just nu, på riktigt hur jag känner... vet jag inte vad som händer med mig, om jag ska stanna i Sverige (...). Om jag går tillbaka till mitt hemland jag vet jag är död”

Även Petra berättar om sin rädsla i alla faser av sin uppbrottsprocess. I hennes fall minns hon att hennes sambo redan i *början* av deras förhållande visar sig vara farlig vilket hon exempelvis beskriver med följande ord:

”(...) Han har visat mig en pistol... Jag har (...) aldrig träffat någon annan som har visat mig en pistol. Sådana grejer gör att man blir rätt rädd”

Vidare berättar hon om en kväll när hon sitter på soffan och ammar sin bebis och plötsligt vänder sig om och ser att han står utanför hennes fönster och iakttar henne. Trots att det är flera år sedan Petra separerade från honom känner hon *fortfarande* rädsla

över hans hot samt terror och att han skall komma åt henne. När Petras barn börjar skolan åker hon alltid dit tidigare för att hämta barnet, då hon är rädd att han skall dyka upp och ta barnet ifrån henne. Hon beskriver att hon fortfarande inte kan slappna av helt och hållet och att före detta sambon fortfarande uttrycker verbala hot när han får chansen.

För samtliga informanter har rädslan funnits mer eller mindre under någon period innan, under och/eller efter uppbrottsprocessen. Deras berättelser är fyllda av rädsla och detta påverkar dem i deras vardag. Johanna till exempel, beskriver sitt förhållande *innan* uppbrottet utifrån denna känsla, speciellt när mannen slår henne medvetlös. ”*Jag trodde att han skulle döda mig*” och *efter* sjukhusvistelsen: ”*Jag var jätterädd att gå tillbaka till huset*”. Dessa hot är avgörande i hennes fall för att hon skall bestämma sig att hon förtjänar ett bättre liv. Även de andra kvinnorna känner att den rädsla de upplever i samband med och efter deras uppbrott underlättar för dem att ta ett beslut om att leva utan sina våldsamma män. Jennie bekräftar detta med följande ord:

”Jag var jätterädd hela tiden. Jag tänker just nu när jag vaknar på morgonen: jag har inte bra liv men bättre och bättre. Jag säger tack och lov jag bor inte där. Jag är bättre nu. Jag har bättre liv nu”

5.2.2 Förlorat hopp och besvikelse

Vidare kommer det fram att informanterna känner sig bundna till sina män på olika sätt. Ett gemensamt drag för samtliga kvinnor är det emotionella bandet de har till dem, det vill säga deras kärlek, hopp eller dröm om en familj. Johanna påpekar att hennes familjeideal bland annat kommer ifrån hennes starka tro på kristendomen. Alla informanter förklarar en stark känsla av besvikelse när de tappar hoppet och inser att deras drömbild inte kommer att gå i uppfyllelse på grund av deras mäns våldsamma beteenden. Johanna förklarar sina tankar såhär:

”Jag trodde att vi jobbade mycket tillsammans för att bli någon. (...) Fast min man var redan ute med andra kvinnor och andra tankar. (...) Jag började se att det inte fungerar att han är otrogen. (...) Vi skulle prata om detta, hitta en lösning. Men han ville vara i sitt rum, träffa sina kvinnor där och jag bodde uppe på mitt rum (...). Nej, jag har ingen plats här längre”

Jennie och Diana berättar om den starka beroendeställning de har till sina män på grund av språksvårigheter, okunskap om det svenska samhället och deras ekonomiska förutsättningar. Diana beskriver till exempel att hon har lämnat allt och alla i sitt hemland för att komma hit till sin man. Hon vill lära sig mer om Sverige och språket men han hjälper henne inte. Hon säger:

”Jag kände inte någon... det var jättesvårt för mig. Min man hjälpte inte så mycket (...) men han valde alltid datorn. (...) Jag var ensam, jag kände ingen. Jag kunde inte prata svenska, jag kunde inte gå ut”

När han öppnar en verksamhet hjälper hon honom både med det ekonomiska och det praktiska men verksamheten går inte bra och många skulder är skrivna på henne.

Johanna och Petra i sin tur lyfter fram vikten av deras önskan om att barnen har en fader och detta gör att de satsar på sina förhållanden. Petra berättar:

”(...) du kan inte vara ensam när du ska föda ditt första barn liksom. Och den du helst vill ha, är ju pappan till barnet eftersom det är pappan till barnet och du vill ju, även om du fattar någonstans rent rationellt att han är dum i huvudet, så är det ändå... du vill ha den här drömmen liksom”

5.2.3 Moderskap

Det som kommer fram ur intervjuerna med de av informanterna som har barn visar både deras upplevelser av moderskap som anledning till att stanna kvar i det våldsamma förhållandet men också som en stor påverkan i deras beslut av att gå. De pratar om att vilja skydda sina barn, både när det gäller att stanna och försöka ge dem en fader men också genom att gå för att skydda barnen från att vara utsatta.

Diana berättar att när de får barn blir situationen lite bättre men att det snabbt återgår till hur det var innan barnet kom. Hon ser allvarligt på deras ekonomiska situation på grund av att det finns ett barn med i bilden som behöver mat, kläder och omvårdnad. När han hotar med att döda henne om inte barnet fanns förstår hon hur viktigt det är att hon skyddar sitt barn. Efter att hon lämnar mannen tar hon kontakt med sjukvården för att få antidepressiv medicin och hon förklarar hur mycket det betyder för henne att må bra för

barnets skull. Hon tar även kontakt med en kurator på vårdcentralen av samma anledning. Om sin situation säger hon följande:

”Jag kan leva ensamt liv, min strategi i livet är att jag vill hitta bra jobb i mitt yrke och jag har ett litet barn. (Barnet) ska bli vuxen, jag vill bara hjälpa (barnet)”

Johanna ringer efter polisen en kväll på grund av att hon blivit misshandlad av sin make. När polisen ska föra bort honom ångrar hon sig och vill inte att barnen skall se detta. Hon tror att det kommer att påverka dem för livet att inte ha sin pappa. Hon förklarar händelsen på detta sätt:

”I vår kultur kan man acceptera under en tid (det som pågår) om det är små barn inblandade”

Efter sjukhusvistelsen bestämmer hon sig för att det är nog och beslutar att hämta sina barn från mannen och hans älskarinna. De flyttar till en kvinnojour. Johanna förklarar att sedan flytten får hon mycket stöd från sina barn och att de mår bättre. Hon säger till oss:

”De vill inte att mamma och pappa träffas för de tror att så fort vi träffas då bli det samma sak. De vill inte förlora mamma. Denna bit gör mig stark, kanske jag kan lämna honom nu”

Hon formulerar sig på följande sätt när hon pratar om sitt moderskap efter upprottet:

” (Mina barn) är mina halvbror. När de inte är hos mig känner jag mig inte hel.(...) De är små men de stödjer mig. De kan mycket. De vet att mamma blir ledsen och så. Jag är komplett, hel med dem. Det är mycket att göra, köra dem till olika aktiviteter, men jag känner ingen stress. Jag ser bara detta som ett normalt liv vi lever ihop. Detta funkar rätt bra ”

Petra tar kontakt med sin ex sambo när hon blir gravid och erbjuder honom en plats i sitt liv igen. För henne är det viktigt att barnet har två närvarande föräldrar. Hon beskriver sitt agerande med följande ord:

”(...) Ja, jag hade väl någon förhoppning (...) att man kunde vara en slags liten familj”

Men efter graviditeten tänker Petra på moderskapet som en djurinstinkt där det mellan mamman och barnet finns en väldigt stark symbios:

”Men så händer det något rent biologiskt när du har fått ut det här barnet. Då händer det att... då ska jag skydda det här barnet. Och då är det mycket lättare att skydda det här barnet. Och då måste han iväg, bort, ut liksom ”

Det som hon uttrycker som en svårighet för henne är att hon har kvar en relation till honom på grund av barnet och att barnet ibland är väldigt lojalt till sin pappa. Nu säger Petra att hon har klippt alla emotionella band till före detta sambon men känner sig tvungen att fortsätta ha honom i sitt liv. Hon förklarar det såhär:

”Det kan ta slut på förhållandet men relationen finns ju kvar. Vi har ett barn ihop, punkt slut. Och när (barnet) får barn så kommer vi att få ett barnbarn ihop. Så det kan få mig att känna panikångest ibland”

Petras fall skiljer sig lite från de andra eftersom hennes uppbrott hände för många år sedan. Hennes barn och pappan till barnet har och har haft en relation i alla dessa år och detta gör att Petras uppbrottsprocess fortfarande pågår på grund av det genetiska och emotionella bandet mellan far och barn.

5.3 Maktaspekten under uppbrottsprocessen

5.3.1 Männens maktutövning över kvinnorna

Jennie berättar att så fort hon kommer till Sverige och hennes man börjar misshandla henne psykiskt känner hon att hon lever under konstant hot. Hon beskriver bland annat att han och hans mor kontrollerar henne dygnet runt och behåller henne i schack genom att hota henne och hennes käras liv. Jennie säger att han ser henne ständigt genom kameraövervakning i hemmet och vet om hennes kontakter genom telefonavlyssning. Han är regelbundet öppet otrogen och när hon konfronterar honom svarar han att han gör som han vill och att hon måste acceptera det för att hon är en kvinna. Med tiden eskalerar hans våld till det fysiska. Jennie säger att hon känner sig tvungen att stanna kvar hos honom och att göra som han säger. Hon använder sig ofta av ord som *"jag måste..."*, *"jag är tvungen..."* och *"jag vågar inte..."*.

Likt Jennie beskriver Diana tydligt den känsla av maktlöshet hon upplever när hon anländer i Sverige. I Dianas fall vägrar hennes man hjälpa henne i sociala sammanhang och hon berättar att han gör allt han kan för att utnyttja hennes brist på information om det svenska språket och samhället för att isolera henne. Dessutom begränsar han henne ekonomiskt genom att utnyttja hennes kärlek och vilja att hjälpa honom när han startar sina företag. På så sätt känner Diana att hon inte kan utvecklas självständigt genom att tjäna egna pengar.

I Johannas fall berättar hon att det mest är mannens vägran av att ha ett intimt förhållande med henne som gör att hon känner sig maktlös. Enligt henne har han många andra kvinnor och när hon vill konfrontera honom om det blir han våldsam. Hon känner att han använder barnen och hennes modersroll för att provocera henne genom att erbjuda andra kvinnor hennes plats och kontakt med deras barn. Han missbrukar ofta alkohol och blir oförutsägbar vilket gör henne försiktig och rädd vid dessa tillfällen.

Petra talar om att hennes ex sambo har tvingat sig till saker sedan första början. Hans sätt att manipulera folk runt omkring henne gör att han får allt mer kontroll över hennes liv och hon känner det tydligt. Petra berättar om att han till exempel tar sig in i hennes Facebookskonto, att han hälsar på hennes grannar för att få tillgång till information om

henne och att han övertalar barnets lärare på skolan om hur bra han är som pappa och hur dålig hon är som mamma. Petra säger vidare att han använder sig av sina bekansksaper för att hota samt förnedra henne och hennes val hela tiden. Hon säger:

”På det sättet kontrollerar han ju mig och då spelar det ingen roll hur tuff du än är eller tycker att du är!”

Gemensamt för samtliga kvinnor är att alla har blivit utsatta för mannens maktutövning till exempel i form av hot samt psykisk och fysisk våld av olika slag. Enligt kvinnorna spelar isoleringen från omgivningen också en stor roll när det gäller männens kontroll och våld. I Dianas och Jennies fall är de även drabbade genom ekonomiskt förtryck där de inte har tillgång till egna pengar. Johanna så som Jennie är utsatt för otrohet och sexuell isolering i äktenskapet genom att männen drar sig undan och använder andra kvinnor för sexuell njutning. Alla våra informanter berättar om männens svartsjuka och hur de förödmjukas genom anklagelser om att ha andra män. Detta används av männen som ursäkt till att vara våldsamma och kränkande.

5.3.2 Kvinnornas maktutövning över sina liv

Härnedan samlar vi de delar av kvinnornas berättelse där de beskriver hur de får nog och hur de kämpar för att få tillbaka kontrollen över sina liv igen.

Jennie säger att hon inte har någon aning om vilka rättigheter hon har i Sverige och om det finns någon som kan hjälpa henne. Hon förklarar att hon får nog av sin situation men att hon känner sig inkapabel att gå därifrån på grund av rädsla och maktlöshet. I Jennies historia kommer det fram att de första professionella som ingriper i hennes liv är polisen. Hon tackar ja till att omhändertas och räddas på så sätt sitt liv. Hon är tydlig när hon beskriver sina känslor gentemot polisen och kallar dem för änglar. Jennie känner sig också väldigt positiv när hon berättar om personalen på kvinnojouren som stödjer henne med samtal och praktisk hjälp. Hon berättar:

”Den bästa hjälpen för mig var personalen som jobbar med oss. De pratar med oss och de försöker lugna ner oss. Jag fick hjälp till läkare och med allt jag behöver. Jag fick mycket hjälp”

Även Diana, Johanna och Petra beskriver hur de får nog av sina våldsamma relationer. Johanna känner att det räcker efter att mannens älskarinna flyttar in i det gemensamma hemmet medan hon är hemma hos sina vänner för att återhämta sig efter misshandeln. Hon berättar:

”Plötsligt jag hade väntat och väntat länge på att lämna honom (...) men det var dags att lämna nu!”

Alla fyra kvinnor tar sig till en kvinnojour. Johanna och Jennie flyttar in medan Petra och Diana söker sig dit för stödsamtal och utvecklingsarbete.

Diana berättar generöst om den professionella hjälp hon får av många olika figurer, bland annat från en anställd på en kvinnojour och en kurator på en vårdcentral. Hon är glad över den support hon får för att förbättra sin hälsa och för att kunna ta sig genom det hårda arbetet med att klippa det känslomässiga bandet till sin ex make.

Johanna beskriver sin första tid på kvinnojouren som positiv och säger:

”Jag fick höra: du är stark, du är vacker, så här och så här. Jag tänkte att kanske det är sant!”

Petra klargör att hon känner sig lyckligt lottad när hon beskriver de professionella hon träffar under uppbyggandet. Först handlar det om ett stödcenter för våldutsatta kvinnor där hon blir medveten om hur komplicerad hennes situation är och får hjälp i form av gruppterapi. Sedan talar hon om en familjerättsbyrå där hon får hjälp för att försöka förbättra kommunikationen mellan henne och hennes förre detta på grund av det gemensamma barnet. När hon pratar om kontakten med det lokala socialkontoret och sin advokat är hon lika positiv. Enligt henne är det tack vare dem hon får veta om sina rättigheter och får mycket hjälp till att ta fram egna styrkor och kraft.

Samtliga kvinnor beskriver även vikten av den hjälp de har fått genom sitt eget nätverk, enligt deras subjektiva uppfattningar av hjälpinsatser. I Jennies fall är det hennes SFI lärare och en klasskamrat som hon tar emot stöd ifrån. Diana i sin tur släpper in sin mamma och morfar i sin situation och får mycket styrka och bekräftelse av dem. Med Johanna är det många som dyker upp när hon ber om hjälp och i Petras fall är det till början hennes väninna som är otroligt betydande för hennes kamp om att få tillbaka styrkan men sedan även hennes nya man. Hon berättar om väninnan och säger:

”Jag kunde bara ta trapporna ner till henne och ligga där och gråta. Och det gjorde jag väldigt mycket. Jag vet bara att jag var där jämt och grät liksom och hon kände mig”

Johanna till exempel får en positiv respons från sitt nätverk och samlar mod för att inte återvända hem:

”Jag ringde en väninna. Vi känner varandra från kyrkan och vi övernattade hos henne. Då berättade hon för mig att det finns en kvinnojour. (...) Det var svårt men jag fick hjälp så jag kunde klara de här dagarna jag gick igenom efter att jag hade flyttat ifrån ett stort fint hus. (...) Och sedan de som ringde och sa ” Du kommer att klara detta. Vi ber för dig. Bara ring om du behöver något. Jag ringer upp direkt. Du har inga pengar”. Och på mitt jobb, även nu när jag gråter och känner att det inte går, kan jag springa in till min chef och strunta i vad hon gör, stänga dörren och gråta och sedan börja skratta. (...) Hon har koll på hur jag mår och när jag är ledsen”

Samtliga kvinnor refererar till dessa personer med ord som ”*hjälp*”, ”*stöd*”, ”*förståelse*” och ”*ork*”.

Det som kommer fram utifrån informanternas berättelser är att Jennie, Diana och Petra har begränsat nätverk under sitt uppbrott medan Johanna har tillgång till många olika bekanta i sin omgivning. Trots det beskriver kvinnorna dessa personer som en utlösande faktor till att samla mod inför ett uppbrott och stöd till att bygga upp ett självständigt liv.

6 Analys och diskussion

6.1 Betydande faktorer för att gå

6.1.1 Rädsla

Utifrån vårt resultat kan vi konstatera att rädsla kan yttra sig på olika sätt när en kvinna befinner sig i en uppbrotsprocess. Enander & Holmberg (2008) beskriver att kvinnan till exempel kan frukta för att någon i hennes närhet ska bli skadad av mannen. Det kan handla om barnen, husdjuren, anhöriga eller vänner. Även Hydén (1995) skriver om den starka rädsla en kvinna kan känna på grund av mannens våld och att hon kan vara rädd för sitt eget liv. Dessa studier förklarar ganska exakt vad kvinnorna i vår studie känner när de lämnar sina män. De är rädda för sitt liv men också för sina barns liv på grund av männens extremt våldsamma handlingar. Dessa känslor ökar kvinnornas beslutsamhet i att bryta upp sina förhållanden. Informanterna vill inte leva i skräck längre och de som har barn vill inte att barnen skall vara utsatta.

Efter upprottet beskriver Nordborg (2008) att det ofta händer att våldet eskalerar och detta förklarar hon med att upprottet i dessa fall alltid sker mot mannens vilja. Han tappas kontrollen över kvinnan och det gör att han blir våldsammare för att få tillbaka makten över henne. Detta sker tydligt i två informanters historier där det visas hur deras män ökar sina hot och trakasserier efter upprottet. Trots att det var flera år sedan Petra separerade från pappan till sitt äldsta barn har hon under hela denna tid känt rädsla över hans ökande hot och att han skall komma åt henne och barnet. Han bekantar sig med hennes grannar för att få ut all information om hennes liv och försöker hämta barnet på skolan utan hennes tillstånd. Denna typ av rädsla gör att Petra och de andra kvinnorna utvecklar en ännu starkare vilja att hålla sig borta från männen.

6.1.2 Förlorat hopp och besvikelse

Enander & Holmberg (2004) beskriver att hoppet är en av de starkaste element som gör att en våldsutsatt kvinna fortfarande känner känslor gentemot mannen och att hon inte ger upp. Hon lever på hoppet att han skall ändra sig och när hon inser att det inte kommer att ske blir hon successivt medveten om att hon behöver lämna honom. Johanna som prioriterar sin familj före allt och som har ett mycket långt liv tillsammans med exmaken bakom sig, lever före sitt uppbrott från honom på hoppet om att han ska sluta träffa andra kvinnor. I sitt hjärta hoppas Johanna på att han ska börja respektera henne samt barnen och återvända till familjelivet. När detta inte händer och han ersätter henne med en annan kvinna förstår hon att det är nog. Även andra informanter har till en början en förhoppning om att deras män skall kunna fungera i sin roll som pappa till deras gemensamma barn. De kämpar hårt för att försöka bli en familj. Men det hoppet försvinner ganska snabbt under förhållandets gång. Hydén (1995) beskriver att en kvinna så småningom ger upp sin dröm om att kunna få emotionell stabilitet från sin partner.

Informanternas tvivel över sitt förhållande verkar börja med en känsla av besvikelse när deras män börjar använda sig av kränkande beteenden så som att inte komma hem om nätterna. Dessa händelser gör att de reflekterar över deras kärlek till dem samt att de börjar inse att någonting drastiskt har förändrats i deras relation och i männen. När kvinnorna beskriver sina besvikelser använder de sig väldigt ofta av ordet *"jättetrött"* för att förklara hur de mår i situationen. Här visar de en önskan om att gå därifrån och att de börjar bli medvetna om männens felaktiga beteende men att de känner sig tvungna att stanna på grund av bland annat rädsla och ensamhet. Detta stämmer överens med Fuchs (1988) som beskriver att en person kan börja tvivla på en situation, bland annat på grund av en känsla av besvikelse eller förändring i parförhållandet. När männen börjar använda sig av fysiskt våld börjar våra informanter tänka om när det gäller val av partner.

I Hydéns studie (1995) förklaras tydligt att våldsamma män ofta växlar mellan att vara omtänksamma och att vara kränkande. Detta beteende gör det svårt för en kvinna att komma fram till ett beslut om att gå eftersom det periodvis känns bra med honom. I vissa fall sker växlingen mellan värme och kyla fort medan i andra fall kan det ta flera

månader innan mannen blir våldsam igen. Ingen av våra informanter har angett att de har upplevt någon växling. Däremot har de känt att deras mäns våldsamma beteende gradvis har ökat genom tiden utan större växlingar fram till den dagen de fick nog.

6.1.3 Moderskap

Henderson (1990,1993) och Humphreys (1995a, 1995b) klargör att moderskapet kan vara en betydande faktor till att kvinnan får styrka att bryta upp. Forskarna utvecklar i sina studier att ett barn kan vara en avgörande orsak till att antingen stanna kvar eller lämna mannen då barnets säkerhet står i fokus för kvinnan. Dianas historia stämmer väl överens med dessa studier. Hon har barnets hälsa i centrum och när situationen blir kritisk fruktar hon för barnets säkerhet och lämnar maken. I enlighet med dessa forskningar och med Dianas upplevelser känner Petra en stark djurinstinkt till att skydda sitt ofödda barn och väljer då att lämna sin våldsamma sambo för gott.

Även Irwin, Thorne & Varcoe (2002) tar även upp att våldsutsatta kvinnor ofta har en positiv syn på sitt moderskap och att de tror på sin kunnighet som mamma. Samtliga informanter pratar om sig själva som mödrar med en känsla av välbehag. De verkar bekväma i sina roller som mödrar och det framgår att de känner att de har tagit rätt beslut för sina barn. Irwin, Thorne & Varcoe (2002) förklarar vidare att moderskap även kan göra det möjligt för kvinnan att behålla sin självkänsla på en rimlig nivå och att det indirekt kan bidra till ett beslut om att lämna mannen eller/och att inte återvända.

En informant förklarar att hon får ork och styrka från relationen med sitt barn och att hon tar sig till olika företrädare, så som läkare och kuratorer, för att förbättra sitt liv för barnets skull. Samtliga mödrar upplever hopp inför framtiden när de tänker på sin nya vardag med sina barn. Än så länge bidrar detta till en stadig beslutsamhet att inte återvända.

6.2 Att återigen utöva makt och inte återvända

Enligt Foucault (2002) uppstår ett maktförhållande i varje relation mellan människor och naturligtvis också mellan makar. Han ger ingen negativ laddning till ordet ”makt”

utan menar att den uppstår naturligt i relationer mellan individer och utvecklas hela tiden. Makten påverkar människor på många nivåer och det handlar om att hitta en balans mellan olika styrkor. I våra kvinnors berättelser har deras liv med deras våldsamma män varit präglade av extremt mycket kontroll och våld. Dessa män skapar på så vis en maktobalans och det gör det nästan omöjligt för kvinnorna att få sin vilja fram. Våra informanter upplever många gånger under sina förhållanden med sina våldsamma män att de tvingas stanna och göra som männen vill. De är extremt rädda hela tiden och till en början har de inga kunskaper om hur de kan lyckas med att ta sig därifrån. I två av kvinnornas fall utnyttjar männen till och med sina etablerade roller i det svenska samhället för att hålla sina fruar under sin kontroll.

Gaventa (1987) förklarar att individer har tre dimensioner av medvetenhet i en situation av maktobalans. I den ”andra och tredje dimensionen” befinner sig kvinnorna i ett först omedvetet och sedan ett mer medvetet tillstånd gentemot det förtryck de lever i på grund av sina våldsamma män. I ”andra dimensionen” börjar kvinnorna få nog av det våld de utsätts för. Alla våra informanter går så småningom in i Gaventas ”första dimension” av medvetenhet där de börjar agera aktivt med att få tillbaka maktutövningen över sina liv. Samtliga kvinnor börjar öppna sig inför omgivningen och börjar leta efter nya alternativ, så som en bättre hälsa i till exempel Dianas fall och en säkrare vardag i Jennies fall. De får på olika sätt kontakt med sjukvården och börjar samla information om praktiska vägar till att förändra sin tillvaro. Enligt Fuchs (1988) är exemplen ovan en del av fas II i uppbrottsprocessen där hon beskriver hur en person som tvivlar på sin roll ger tecken till människor i sin närhet för att få feedback på det som upplevs. På detta sätt får en våldsutsatt kvinna en sorts respons på att det som pågår i hemmet är fel och det gör att hon kan bli mer lyhörd för andra alternativ. Informanterna börjar ge signaler till sin omgivning om att allt inte är som det ska i hemmet.

Adams (2003) förklarar att empowerment ligger på individens handlingar och förutsättningar i strävan att få tillbaka kontrollen över sitt liv. Samtliga respondenter berättar om sina egna positiva arbeten för att nå detta mål. Jennie har slutat att skämmas och vill gå vidare. När hon erbjuds hjälp av polisen är hon redo att följa med dem. De av våra informanter som är mödrar lämnar sina män och vill se sina barn växa upp i lugn och ro. I två fall återupptar de sina studier för att få chansen till ett bättre och

självständigt arbetsliv. Alla fyra informanter har tagit emot hjälp från olika hjälporganisationer och myndigheter för att kunna ha bättre kontroll över sina liv.

I våra respondenters samtliga historier om den support de får av professionella framkommer det att alla under den tidpunkten är måna att ta emot eller be om hjälp. Kvinnorna är aktiva i att leta eller ta emot professionella hjälpinsatser och detta gör det möjligt för företrädarna att ge dem stöd, i enlighet med Paynes (2002) studie. Han menar att en företrädarens arbete syftar till att hjälpa till med att ta fram resurser hos människor i behov av hjälp genom sin professionella kompetens. På så sätt ökar en företrädare förutsättningarna till en mer balanserad livssituation hos hjälpsökande.

En grundläggande faktor är enligt Payne (2002) en individs vilja att ta emot hjälp. Samtliga kvinnor har velat ta emot hjälp och på så sätt har de medvetet utökat sina möjligheter till bättre förutsättningar i sina situationer. Målet för våra informanter har verkat vara att förbättra sin fysiska och psykiska hälsa och livssituation. De berättar glatt om den information de får om sina rättigheter och att de känner sig förstärkta i sina potentiella resurser till att ta tillbaka kontrollen över sina liv.

Här nedan har vi även valt att analysera den hjälp kvinnorna får av sina egna nätverk. Med vår definition av "hjälp" i kapitlet om teoretiska verktyg, har vi valt att även tolka kvinnornas berättelser enligt deras subjektiva uppfattningar av hjälp. En informant släpper in sin lärare och en klasskamrat som hon känner stöd ifrån. En annan informant släpper in sin mamma och morfar i sin situation och får mycket styrka och bekräftelse av dem. Med resterande kvinnor är vänner och bekanta otroligt betydande för deras välbefinnande. I ett fall där kvinnan är omgift anger hon sin nya man som ett huvudsakligt stöd. Samtliga kvinnor refererar till dessa personer som nödvändiga för att få ork och styrka till att försöka återskapa en balans i sitt liv.

Så som Payne, anser även Skau (2007) att en förändring är trolig när en individ önskar bli hjälpt. För våra informanter har utvecklingen troligtvis varit möjlig på grund av att de aktivt tagit emot hjälpinsatser som de blev erbjudna av personer i deras omgivning.

7 Slutsatser

Syftet med den här studien är att *lyfta fram vad som gör att en kvinna som är utsatt för våld i en nära relation slutligen bryter upp från förhållandet och lämnar sin våldsamma man för gott*. Vi har valt att undersöka vilka faktorer som influerar kvinnan i hennes beslut om att gå och inte återvända. Vi har även valt att undersöka *vilka verktyg som gör att en kvinna får rätt förutsättningar att återigen utöva makt över sitt liv*. Vårt intresse har varit att jämföra vår empiri med grundläggande studier och teorier så som Enander & Holmberg (2004) om det starka emotionella bandet som byggs mellan en våldutsatt kvinna och den våldsamma mannen. Utifrån dessa studier och våra teoretiska utgångspunkter som till exempel begreppet makt, har vi sammanställt våra resultat med dessa verktyg.

Våra informanter har generöst delat med sig sina berättelser och tack vare dessa erfarenheter har vi kunnat svara på vår frågeställning på ett resultatrikt sätt. De har beskrivit sina uppbrott och sina processer där de framförallt uttalat känslor av *rädsla, förlorat hopp, besvikelse samt behovet av att skydda sina barn*. Vi har kunnat gruppera dessa känslor under olika teman som beskriver de väsentliga faktorer som bidrog till att våra informanter lyckats gå ifrån sina våldsamma män. *Rädslan för sitt liv och för sina nära och kära* har varit avgörande för att samla modet till att gå. Samma känsla har i samband med andra faktorer kunnat hålla kvinnorna från att gå tillbaka. Med det menar vi att rädslan de har upplevt innan uppbrottet har fungerat som en konstant påminnelse om hur de har haft det med sina män, vilket i sin tur har underlättat för dem att inte återvända. Tillsammans med rädslan har deras starka *känsla av besvikelse*, så som det *förlorade hoppet* till att mannen skall förbättra sig, präglat deras uppbrott och det har varit avgörande i deras beslut till att gå. De tre av våra informanter som är mödrar har även talat om *barnen* som en av de viktigaste anledningarna till att lämna det våldsamma förhållandet på grund av ansvarskänslor gentemot barnens välbefinnande och framtid. Deras positiva *syn på sitt moderskap* har gett dem bättre självkänsla vilket i sin tur har bidragit till en förbättrad handlingsförmåga.

Vi har lyckats identifiera olika verktyg som våra informanter använt sig av för att *utöva makt över sina liv igen*. Kvinnorna har gemensamt att de *aktivt letat upp eller tackat ja till information, företrädare och andra hjälpinsatser* för att kunna börja förbättra sina

situationer. De har öppnat sig om sin utsatthet till omgivningen och därefter släppt in olika figurer som har bidragit på olika sätt till ett lyckat uppbrott. Det har framförallt varit *kvinnojourer* och deras *personliga nätverk* som kvinnorna upplevt som mest betydande under och efter uppbrottet. Än så länge är dessa faktorer och verktyg fortfarande något som våra informanter använder sig av *för att inte återvända*.

När det gäller det personliga nätverket vill vi understryka hur pass viktigt detta har varit för våra respondenter i deras uppbrottsprocess. Vi håller med forskningen om uppbrottsprocesser där man talar om att *en kvinna skall vara redo* för att släppa in sin omgivning och bli hjälpt. Det har även varit likadant för våra informanter men däremot har vi lagt märke till att deras personliga nätverk inte gett upp med att försöka nå fram till dem. När våra kvinnor känt sig redo att ta emot stöd har deras *omgivnings ständiga närvaro* varit en grundläggande faktor till att lyckas gå och hålla sig borta.

Vi tycker att vår studie bidrar med ny kunskap i ämnet ”våld i nära relationer” och kvinnornas upplevelser av uppbrottsprocessen genom de inslag som vi beskriver här nedan.

I två av våra respondenters berättelser där kvinnorna kommer *från andra länder* än Sverige har vi också märkt att deras förutsättningar till ett jämställt förhållande blivit lägre än mannens så fort de anlant i Sverige. Deras män kommer också från andra länder men har bott i Sverige i flera år och haft tid att anpassa samt integrera sig i samhället. Båda kvinnorna är högutbildade, har haft ett bra socialt nätverk och ett bra liv i sina hemländer. När de anländer till Sverige har de naturligtvis inte någon kunskap om det svenska samhället och språket samt minst av allt om sina rättigheter. I vanliga fall skulle en partner som har ett etablerat liv i Sverige kunnat underlätta *integrationen* för sin fru men i våra respondenters fall har deras män utnyttjat deras brist på makt till sin fördel. Detta har medfört att båda kvinnorna blivit starkt beroende av sina män redan från början och att männen ostört kunnat utöva sin makt. *Ensamheten och isoleringen* för kvinnorna har bidragit till denna kraftiga maktobalans. Det vi undrar eftersom vi inte har haft möjlighet att utforska dessa funderingar i vår studie är om våra två kvinnor har haft det svårare i sina uppbrott och i så fall på vilket sätt? Och vi undrar även om det är så att vissa män medvetet letar efter kvinnor med sådana förutsättningar för att kunna ha

större kontroll över dem? Skulle männen varit mindre våldsbenägna om kvinnorna hade haft större nätverk?

En till fundering vi har kring uppbrottsprocessen har väckts från Jennies berättelse. Hon beskriver tydligt att hon inte haft några möjligheter till att gå eftersom hon konstant varit övervakad och hotad av sin man och hans familj. Det brutala våldet hon är utsatt för väcker någons misstanke utanför hemmet och polisen blir tillkallad. När sedan polisen ingriper står Jennie framför ett avgörande val: att ljuga på grund av rädslan för fortsatt våld och stanna eller att ta emot deras hjälp och rädda sig själv. Hon väljer att gå och hon berättar att det var polisens sätt att hantera omständigheterna som erbjöd henne chansen att göra det. Detta har vi redan förklarat i analysen men vi vill dock understryka att Jennie genom *någon annans initiativ gör sitt eget aktiva val*. Med det vill säga att i vanliga fall går en kvinna genom uppbrottsfaser i sin egen takt och kommer fram till att hon behöver gå. Men i Jennies fall motsvarar polisens ingripande hennes vändpunkt. Vi hade först tänkt på denna händelse som ett passivt uppbrott från Jennies sida men under analysens gång har vi insett att Jennie står inför ett lika aktivt val som de andra respondenterna. Skillnaden är att i Jennies fall behövs det ett ingripande för att rädda hennes liv. Efter det kommer hon ändå att behöva gå igenom sina uppbrottsfaser för att lyckas bygga upp en ny identitet och ett nytt liv för sig själv. Hon är nu i daglig kontakt med professionella företrädare som vi hoppas kan hjälpa henne att fullgöra sin uppbrottsprocess på ett smidigare sätt än om hon skulle gjort det på egen hand.

Vi har uppmärksammat i vår resultatdel att Jennie tar upp en specifik rädsla som vi inte kunnat jämföra med våra utvalda studier och teorier. Hon tar upp att hennes största oro efter uppbrottet bredvid fruktan för sitt liv är att bli skickad tillbaka till sitt hemland där hennes man har obegränsad makt genom sina illegala aktiviteter och sina släktingar. Hon beskriver för oss att hon är helt säker på att hon kommer att bli dödad om hon sätter sin fot i hemlandet igen. Hon har inte hunnit få sitt *permanenta uppehållstillstånd* eftersom hennes anknytning till mannen har avbrutits innan Migrationsverkets 2 års regel. I hennes fall har denna *rädsla för att bli hemskickad* inte hindrat henne från att gå ifrån sin man men vi tror att en liknande situation kan vara en faktor till att en annan kvinna bestämmer sig för att stanna kvar med sin våldsamma man.

En sista konklusion handlar om de *emotionella svängningar mellan värme och kyla* som en kvinna utsätts för på grund av mannens oförutsägbarhet. En våldsam man kan vara aggressiv och växla snabbt till att verka vara ångerfull och kärleksfull. Detta gör att en kvinna håller sitt hopp levande inför att situationen skall förbättras. Det brukar vara ett av de största hindren till att ta ett slutgiltigt beslut till att gå. I våra informanternas fall *upplever de inte dessa emotionella svängningar* från sina män men däremot ökar männens våldsbeteende konstant under tiden. Vi tror starkt att detta gör det lättare för våra respondenter att *snabbare förlora hoppet och ta det definitiva beslutet*. Johannas fall är lite avvikande eftersom hon har levt längre med sin man. Enligt henne har de haft flera lyckliga år tillsammans innan mannen börjar med sitt våldsamma beteende. Som konsekvens har hon i dagsläget svårare att helt förlora hoppet om en förändring. Vi är oroliga att detta kan bidra till att hon återvänder till honom om möjligheten uppstår. Men vi anser att avsaknaden av växling med värme och kyla kan vara en av de viktigaste faktorer till att våra informanter har lyckats gå och inte återvända.

I tidigare forskning nämnde vi att vi inte kunnat hitta studier om hur en kvinna som slutligen bryter sig loss från en våldsam relation lyckas utöva makt över sitt eget liv igen. Vi ville hitta vilka verktyg hon använder sig för att lyckas i detta arbete och på vilket sätt denna eventuella återskapade maktutövning är avgörande för att hålla sig ifrån den våldsamma mannen för gott. Vi tycker att våra informanter tydligt visar att de är *mottagliga* till olika företrädare, så som kvinnojourer och polis samt diverse hjälpinsatser. Tack vare deras öppenhet har de kunnat *återställa en viss maktutövning* över sina liv igen. Detta *empowerment* tillsammans med de andra övriga faktorer gör det möjligt för våra informanter att inte återvända.

Vi hoppas att vår uppsats skall kunna fungera som en tankeväckare inom polisväsendet och polisutbildningar men även inom kvinnojourer och övriga organisationer/myndigheter. I dagsläget finns det redan rutiner för hur man hanterar fall som våra informanternas men vi tror starkt att det alltid finns möjligheter till förbättring. Det finns mycket kvar att göra när det gäller kvinnofridsfrågor inom utbildning, juridik och sjukvård, men också inom forskning. Våra funderingar och frågor lämnar vi för vidareforskning.

8 Referenslista

Böcker

- Adams, R. (2003). *"Social work and empowerment"*. Basingstoke: Palgrave MacMillan
- Bergum, V. (1989). *"Woman to Mother: a transformation"*. Bergin & Garvey Publishers
- Björnberg, U., Kollind, A. (2003). *"Att leva själv tillsammans"*. Malmö: Liber
- Eliasson, M. (1997). *"Mäns våld mot kvinnor"*. Stockholm: Bokförlaget Natur och Kultur
- Foucault, M. (2002). *"Sexualitetens historia"*. Göteborg: Daidalos
- Fuchs Ebaugh, R. H. (1988). *"Becoming an Ex: The Process of Role Exit"*. The University of Chicago Press Ltd.
- Gaventa, J. (1987). *"Makt och deltagande"*. I: Petersson, O. (red) *"Maktbegreppet"*. Stockholm: Carlsson Bokförlag.
- Holmberg, C., Enander, V. (2004). *"Varför går hon? Om misshandlade kvinnors uppbrottsprocess"*. Ystad: Kabusa Böcker
- Hydén, M. (1995). *"Kvinnomisshandel inom äktenskapet. Mellan det omöjliga och det möjliga"*. Malmö: Liber
- Kvale, S., Brinkmann, S. (2009). *"Den kvalitativa forskningsintervjun"*. Lund: Studentlitteratur AB
- Larsson, S., Lilja, J. & Mannheimer, K. (2005). *"Forskningsmetoder i socialt arbete"*. Lund: Studentlitteratur AB
- Lundgren, E. (1993). *"Våldets normaliseringsprocess- två parter - två strategier"*. Stockholm: ROKS

Lundgren, E., Heimer, G., Westerstrand, J., Kalliokoski, A. (2001). ”*Slagen dam. Mäns våld mot kvinnor i jämställda Sverige – en omfattningsundersökning*”. Stockholm: Brottsoffermyndigheten

Nordborg, G. (2008). ”*Våld i vardagen*”. I: Heimer, Gun & Sandberg, David (red.) (2008). ”*Våldsutsatta kvinnor*”. Lund: Studentlitteratur

Payne, M. (2002). ”*Modern teoribildning i socialt arbete*”. Stockholm: Natur och Kultur

Patel, R., Davidsson, B. (2003) ”*Forskningsmetodikens grunder: att planera, genomföra och rapportera en undersökning*”. Lund: Studentlitteratur

Rosengren, M. (1998). ”*Ett värdigt liv*”. Stockholm: ROKS

Seidman, I. E. (1991). ”*Interviewing as qualitative research: a guide for researchers in education and the social sciences*”. New York: Teachers College Press

Skau, GM. (2007). ”*Mellan makt och hjälp*”. Malmö: Liber

Weber, M. (1960). ”*An international portrait*”. I: Skau, GM. (2007). ”*Mellan makt och hjälp*”. Malmö: Liber

Artiklar

Enander, V. (2010). A Fool to Keep Staying": Battered Women Labeling Themselves Stupid as an Expression of Gendered Shame. *Violence Against Women*, 16, 5-31

Enander, V., Holmberg, C. (2008). Why Does She Leave? The Leaving Process(es) of Battered Women. *Health Care for Women International*. 29, 200-216

Henderson, A. (1990). Children of abused wives: their influence on their mother's decisions. *Canada's Mental Health*, 38, 10-13

Henderson, A. (1993). Abused women's perceptions of their children experiences. *Canada's Mental Health*, 41, 7-11

Humphreys, J. (1995a). The work of worrying: battered women and their children. *Scholarly Inquiry for Nursing Practice: An International Journal*, 9, 125-145

Humphreys, J. (1995b). Dependent-care by battered women: Protecting their children. *Health Care Women International*, 16, 9-20

Ingram, D., Hutchinson, S.A. (1999). Narrative research in HIV-positive mothers. *Qualitative Health Research*, 9, 243-258

Irwin, L., Thorne, S., Varcoe, C. (2002). Strength in adversity: motherhood for women who have been battered. *Canadian Journal of Nursing*, 34, 47-57

Rapporter

BRÅ 2002:14. *Våld mot kvinnor i nära relationer. En kartläggning*. Stockholm: Edita Nordstedts Tryckeri

Vetenskapsrådet. (2008). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning* [WWW dokument]. URL <http://www.vr.se>

Elektroniska källor

URL <http://www.bra.se>

Konferenshandlingar

FN:s Generalförsamling (1993). *Deklaration om avskaffande av våld mot kvinnor* (artikel 1). Wien, Österrike

9 Bilagor

9.1 Bilaga 1: *Frågeformulär*

1. Berätta lite om dig själv...
2. Kan du berätta om ditt tidigare våldsamma förhållande?
3. Fick du någon hjälp av någon när du befann dig i situationen?
4. Kan du beskriva hur det gick till när du lämnade honom?
5. Vad hände dig efter att du lämnade din man?
6. Vad har varit speciellt viktigt för att förändringen skulle ske?
7. Vad har du för förhoppningar inför framtiden?

9.2 Bilaga 2: Frågeformulär med underfrågor

1. Berätta lite om dig själv...

Hur gammal är du?

Har du några barn?

Lever du som ogift, gift, sambo eller annat?

Från vilket land kommer du ifrån? (När flyttade du till Sverige?)

Hur länge har ni varit tillsammans? (Har ni bott ihop i hemlandet?)

Har du någon sysselsättning idag?

Har du haft en sysselsättning under förhållandet?

Nätverk? (släkt, vänner och dylikt?)

2. Kan du berätta om ditt tidigare våldsamma förhållande?

Var träffade du din man?

När kände du dig illa behandlad för första gången i förhållandet?

Var det något specifikt som hände?

När började han göra dig illa fysiskt första gången?

När började du tvivla på ditt förhållande?

Hur var situationen då?

När började du fundera på att lämna honom?

Vad påverkade dina funderingar?

Hur länge funderade du?

3. Fick du någon hjälp av någon när du befann dig i situationen?

Var det någon som upptäckte det du gick igenom?

Hur upplevde du det?

Berättade du för någon om vad du upplevde och kände?

I så fall till vem?

Hur kändes det?

Gjorde de något?

Vad gjorde de?

Om de inte gjorde något, varför tror du?

4. Kan du beskriva hur det gick till när du lämnade honom?

Hände det något speciellt som fick dig att bestämma dig? Du sa tidigare att du har barn, har det påverkat ditt beslut på något sätt?

Hur förberedde du dig för att gå?

Kan du beskriva i detalj?

Har du tidigare lämnat honom och gått tillbaka?

Hur gick det till?

Vad var det som gjorde att du gick tillbaka?

Fick du stöd av någon? (vänner, släkt, socialtjänst, kvinnojour, annan?)

5. Vad hände dig efter att du lämnade din man?

Var bodde du?

Hur såg ditt nätverk ut?

Hade du ditt jobb kvar?

Vad hände med barnen?

Vilken typ av stöd fick du/ni?

Nu har du gått igenom en stor förändring...

6. Vad har varit speciellt viktigt för att förändringen skulle ske?

Vilka hinder eller svårigheter har du haft sedan du lämnade honom?

Hur mår du idag?

7. Vad har du för förhoppningar inför framtiden?